

is elferdíthette volna a kérdést. Ugyanezt a kérdést a neolog irodához, vagy legalább hivatalos lapjuk fokuvaszához kellett volna intéznie; de miután jól tudjuk, hogy azokkal nem érintkezik, mi válaszolunk. Azért nem reagálhattak arra, mert még sem hazudhatnak s hamisíthatnak oly tényeknél, melyeknél a saját táborukbeliek is ellenük tanuskodni fognak. Egy Lőw Imánuel és Rózsa Izsóval szemben már ő sem mer hazudni. Azok pedig már meggyőződtek, milyen piszkos dolgot követtek el, s hogy ezt kimagyarázni már nem lehet.

G. S. Fr. Sajnálattal az ön közleményével ismét azon malheur esett meg, hogy tulzsufaltság miatt kiszorult. Ha nem küld aktualisabbat, akkor a jövő számban lesz közölve.

K. H. Nv. Az ősz jó s közölve lesz, az időpontot nem lehet előre meghatározni.

Tornalja. A jelenlegi formában nem volt közölhető. Ha az átdolgozáshoz hozzájárul, akkor szükség esetén esetleg csinálunk belőle valamit.

Van szerencsénk a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy az idén is kiváló rabbikapacitások által erre legalkalmasabbnak talált **Pesti Hengermalom**-ban teljesen megbízható-rituális felügyelet alatt

Kimcha-Depiszcha és Semurah-liszt

készítetnek.

Megrendelések vagy a **Pesti Hengermalom**-hoz, vagy alulírottakhoz intézendők.

Budapest, 1908. nov.

Az orthodox izr. központi iroda.

"NICHOLSON"

GÉPGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI., VÁCZI-UT 17. SZ.

GYÁRTMÁNYAI:

Álló és fekvő gőzgépek minden nagyságban; különlegesség: gőzgépek szelepes vezényművel, teljesen kényszerjárattal nyitással zárással.

Gőzkazánok minden rendszer szerint.
"BREDÁ"-rendszerű víztisztító készülékek. Teljes gőzmalmok, fűrésztelepek, fatelítőtelepek. Hűtő és jéggyártó berendezések, vágóhidak berendezések. Vashidak és egyéb vasszerkezeti munkák.

Gazdasági gépek: gőzmozdonyok, cséplőgépek, vetőgépek, stb. Félstabil egyhengerű és komppond-lokomobilok ipari czélokra.

szápadlás és gyökéreltávolítás nélkül 4 koronától feljebb 10 évi jótállással. Az általunk készített és a párisi fogorvosi Akadémia kiállításán az aranyérem és díszkeresztrel, a pécsi kiállításon az ezüstéremmel kitüntetett fogak rágásra kitűnően használhatók, könnyen megszokhatók, a beszédben semmiféle zavart nem okoznak, szagot, izt nem kapnak, a szájból ki nem vehetők és a valódi fogakat teljesen pótolják. Továbbá aranyhidak és koronák egyedüli speciális készítő.

Grossmann Simon
techn. főnök

Dr. Illés Márton
rendelő fogorvos.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 50, I. emelet 11.

A Royal szállóval szemben, ahol a „Független Magyarország” is van

ÓVÁS! Kérjük a pontos címre ügyelni, mert tözsomszedságunkban egy hasonló nevű cég létezik, melylyel nem vagyunk azonosak. Ezen cég a Grossmann nevet egy hirdetőtől bérelte, hogy használata által jó hírnevű intézetünket kereső közönséget félrevezesse. Tehát ügyelni a házszámra és emeletre.

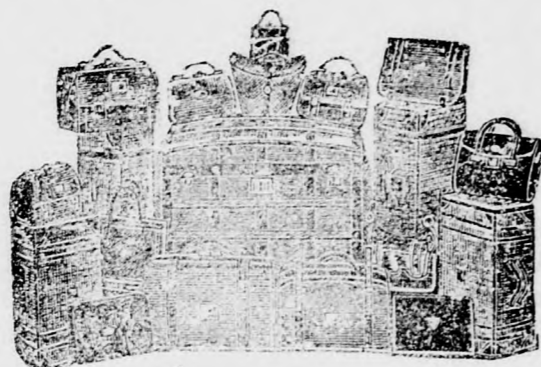
Fogorvosi intézet.

Rendelés egész napon át este 8 óráig.

Vasár és ünnepnapokon is. Szakorvosi rendelés fog- és szájbeteg részére. Fogtömések a leggodosabb kezeléssel. — Speciális fájdalom nélküli fogműtétek. — Régi rossz fogorok átalakítása megvárható. — Vidékiek 12 óra alatt kielégítetnek. — Mérsékelt árak. — Telefon 86—50.

Papek József Bőrönd és Bőráru Specialista

Budapest, VIII. Rákóczi-ut 15.

Utazási cikkek, bőröndök rendkívül nagy

:: választékban, olcsó szabott árakban. ::

Árjegyzék bérmentve.

Neuwald Illés utóda, VIII., Üllői-ut 48.

MAGYAR ZSIDÓ

ORTH. ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
MEGJELENIK KÉTSZER HAVONTA

□ □ □ □ SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL □ □ □ □
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCZA 19.

Előfizetési díj: Egész évre 12 korona. Fél évre 6 korona.

:: SZERKESZTIK ÉS A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐSEK:

Gábel Jakab és Hartstein Lajos

Hirdetéseket elfogad a kiadóhivatal megállapodás szerint.

Felnőttek oktatása.

(G. J.) A zsidó nép legfőbb életeleme a tanulás. Ismeretes rabbi Akiba meséje a halakról és a rókaról. Róka koma, aki halpecsenyére áhítozott, a halakat a vízből kicsalni akarta mindenféle szép ígérettel, de a halak a csábító eszén tuljártak és kerekén visszautasították az invitálást, mondván: ha a vízben, ami életelemünkben felünk kell az ellenünk kiterített hálótól, ezen életelemünket elhagyván, ránk biztos halál vár. A zsidó népnek a tóra tanulása olyan életeleme, mint a halaké a víz.

Mikor a zsidó nép fölött évezredek véres zivatarra elvonult, egyedüli menedéke a tanulás volt; az üldözések sötétségét a tóra tanulás fénye világította meg. Ebben talált vigaszt legnagyobb gyászában, ebben mentőhorgonyt az elnyomatás korszakának nagy tengerében. Ez öntött erőt lankadó testébe, bátorságot elcsüggedő szívébe és lelkébe.

A tóra tanulása volt a leghathatósabb fegyver, melyet a zsidó szülő gyermekének kezébe adott, melylyel az élet küzdelmeit diadalmasan megvívta, ez volt a legértékesebb tőke, melylyel a zsidó apa fiát az életbe kibocsátotta. A tudatlanság, a tórában való járatlanság volt az a szegény folt, mely a zsidó egyént megbélyegezte. A tanulásból mindenki a maga körülményeihez és életviszonyaihoz mérten kivette a részét. Az egyik ügyesen uszott a talmud nagy tengerében, a másik kisebb-nagyobb mértékben a bibliát, a szentíratokat és ezek magyarázóit tanulgatta, a harmadik a hitélet mindennapi szabályait ismerte meg, a negyedik a muszor szeforim, a zsidóerkölcsöt ismerető zsidóerkölcs-vallási életre buzdító művekkel foglalkozott, de mindenki bármilyen élethivatása lett legyen is, kauvéa itim l'tauroh volt, bizonyos időt szakított naponta a tóra tanulására. Így aztan a zsidó nép körében egészen tudatlan, ugynevezett ámhooecze nem is lehetett vagy csak nagyon kivételesen lehetett akadni. — Azt a

megbélyező elnevezést „ámhooecze” soha sem alkalmazta a zsidóság arra az emberre, aki nem is mélyedhetett el a talmud- és ennek magyarázóiban, hanem arra, aki sem bibliát, sem egyéb ehhez tartozó minimális zsidó ismerettel nem rendelkezett. A tudatlan az volt, akiről mondhatták, hogy lau bemikró, lau bemisnoh velau bederecherecz. — Hiszen bölcsünk maguk a talmudban állapítják meg, hogy ezer tanuló közül tízre lehet számítani, akik a vallási tudomány mélyébe hatolnak be, és ezek közül is csak egyre, aki mesteri rangra emelkedik. De azért a zsidó népnek egész zöme foglalkozott a tanulással s megszerezte azt az erkölcs-vallási alapot, amelyen állva öntudatos, hithű zsidó életet folytatott.

A szabad előadások egész sorozatával találkoztunk kisebb nagyobb hitközségeinkben a „sász chevrák”-tól kezdve egészen a dinim, a zsidóság főbb életszabályzatait tanító egyesületekig. Ezek a szabadlyceumok kimondhatatlan nagy hatással voltak a zsidó népéletre, a zsidó népgondolkozásra és a vallási élet kialakulására. Ezek a tanfolyamok képezték a felnőttek oktatására berendezett intézményeket, melyek talajából a hitközség legszebb virágai sarjadzhattak ki.

Ha megmérhetetlen nagy szükség volt a felnőttek illetén oktatására a multban, menyivel nélkülözhetetlenek ezek a jelenben!

Ma mikor a megélhetés nagy problémája százsoros nagy mértékben súlyosodik az eg, mikor a családfenntartás gondja az emberek minden gondolkodását igénybe veszi; midőn a leert való küzdelem az összes erőket igénybe veszi és így az embereket egészen az anyagiakban való elmerüléssel fenyegeti, most többszörösen életszükségletet képez az, hogy a nagyküzdelem megmérhetetlen sivatagjában a zsidó lelkeket üdítő forrásokhoz vezessük és pihenő oázisokat teremtsünk a zsidó szellem számára a bészhamidas falain belül, hogy a zsidó lelkeket a teljes elparlagiasodástól, a tőkéletes elanyagiasodástól

megmentsük és tekintetét a tisztább, az eszményibb régiók felé irányítsuk, az „amhoorecség“ posványában leendő elmerüléstől megmentsük. Továbbá ma, mikor ifjuságunk nagy része nagyon is korán részint a kereső pályára lép, másik része pedig oly iskolákba kerül, ahol mindennel inkább foglalkozik, mint a zsidóság szellemi kérdéseivel: legszentebb kötelességünk az eme ifjuságból önállóságra jutott népréteget a maga módja és felfogása szerint a tóratanulás csarnokaiba vezetni.

Szent feladatát képezi a hithű zsidóságnak, hogy a felnőttek oktatását erélyesen, buzgósággal és lelkesedéssel kezébe vegye. Kisebb és nagyobb orthodox községeinknek legfenségebb kötelessége, hogy községünk különböző rétegei számára minél több esti és szombati tanfolyamokat rendezzenek, ahol a felnőttek tórabeli oktatása minél intenzívebben eszközöltessék.

Nagy örömmel és lelki megnyugvással olvasom a különböző helyekről érkező híradásokat, hogy itt meg amott ilyen meg amolyan nagyszabású szijum háász és szijum maszecha rendeztetett. Mutatják e híradások, hogy hála Izrael Istenének; „lau álmon jisróról“, vannak hazánkban még mindenütt szép számmal bené tauroh, akik a talmud tanulását kultiválják s annak szellemébe elmélyednek. De mindannyiszor lelkemen az az aggodalmas érzés vonul át, hogy mi történik a nagy tömeggel? hogyan ápolják ennek lelkében a meleg érzést a szent eszmények iránt? hol, hány helyen, minő mértékben és minő módon vannak berendezve chumis és rási kurzusok, chájeodom tanfolyamok, misnájosz előadások, chauvász halevovausz, péle jauecz tanítások? Hiszen egy nagy hadseregben nemcsak a generálisok, a fő- és altisztek képzéséről, hanem a közkatónák kitanításáról is kell gondoskodni. Pezsgő, mélységes zsidó életet csak akkor teremthetünk, ha a nagy tömeg lelkületét, gondolkodását is irányítjuk, amire nézve bizony édes keveset tettünk meg, ha hébe-korba alkalmat nyújtunk e nagy tömegnek egy-egy templomi szónoklat meghallgatására, mert ezzel nem tettünk semmit a zsidó téren való vastag tudatlanság kiirtására.

Szervezzék tehát orthodox zsidó kitérőseink a felnőttek oktatását! Rendezzenek be minél számosabb, minél különfélébb esteli és szombati tanfolyamokat. Vegyenek részt ebben mindazok a tényezők, amelyeknek módjuk van ez irányban ténykedni, működjenek közre mindama férfiak, akik tehetséggel bírnak arra, hogy a zsidóság magasztos eszméit hitfelekkel közöljék. Járjanak elől e részben papjaink, tanítóink és hála Istennek minden községben szép számmal

lévő a bné tauroh dicső névre jogosultsággal bíró férfaink. Lelkemből megvagyok győződve arról, hogy a megfelelő módon szervezett ilyen szabad előadásoknak nagy, hatalmas közönsége lesz mindenütt. Részt fognak ilyenekben venni kereskedőink, iparosaink, hivatalnokaink sőt lateineri osztályaink is, mindenki, akiben a zsidó érzésnek csak parányi tüze is ég. És akkor nem fog bekövetkezhetni az, hogy egyszerre *וַיִּתֵּן* a talmidé chachomim azon vezérek sereg nélkül. A felnőttek eme oktatása, a különböző siurim tanfolyamok eme szervezéséhez még csak anyagi eszközök sem kellenek, vagy csak igen csekély mértékben szükségesek. Ehhez csak ügyszeretet, lelkesedés és eszményi felfogás kell, rajongás ama cél eléréseért, hogy *vechol bonájich timudé hásem, veráv slaum bonájich*.

Tisztázzuk az eszmét.

Az 1907. országos orthodox százszbizottság közgyűlésen szövé tételt egy orthodox tanítói képezde felállítására.

A kérdés akkor még nem volt arra megérve, hogy tanácskozás tárgyát képezze s így azt még tárgyalás anyagának sem lehetett tekinteni.

Ma sem tartunk ugyan még ott, hogy a tavaszi közgyűlés már egy konkrét indítvánnyal szemben határozzon, amennyiben a kérdés még kellően megvitatva, megvilágítva még nincsen, azonban felette sürgős, hogy e lapok hasábjában, mint az orthodox zsidóság egyedüli hivatalos organumában, ki ki a maga véleményét pro és contra kifejtse, hogy azután kialakulhasson az igazi hithű zsidóság szellemétől áthatott és a vallás hagyományok által alapozott álláspont.

Eleve kijelentem, hogy én a magam részéről mindig alárendelem gondolkodásomat és véleményemet a ft. rabbikarnak és jól tudom, hogy vallásügyekben a vezetés és az irányítás egyedüli joga a lelkész urakat illeti meg — mert aki másként cselekszik, az már is megtagadta orthodox jellegét és a hithű zsidósághoz való tartozandóságát.

Amde ezen ügyben, még nem alakult ki maga lelképásztoraink álláspontja és azt az egyetlen csak bátorodom kijelenteni hogy én nem tartom a tanítóképezde felállításának kérdését egy olyan „ne nyulj hozzám“ féle ügynek, amely még megbeszélés tárgyát sem képezheti és ha itt a rabbi urak véleménye megoszlik, szeretném, ha egy országos konferencia megelőzné a százsz bizottság közgyűlését, hogy ott már egy tömör, egyöntetű rabbi véleménynyel találkozzunk, mely előtt

azután kénytelen minden orthodox — akár jól esik neki akár nem — meghajolni:

Ma, amikor csak egy zsidó tanítóképezde van, kénytelenek vagyunk a jövő generáció nevelését olyan kezekre bízni, amelyek megfertőzik ártatlan kisdedeink fogékony keblét a hitelhagyottság romlottságával. Neolog tanítók jönnek orthodox hitközségekbe, hogy Bánóczi-féle vallásosságot terjesszenek gyermekeink között.

Az embernek a szégyen pir átfutja orcáját, ha rágondol, hogy egy hithű zsidó tartozzék elismerni zsidótanítónak azt az egyént, aki maga előtt látta évek hosszú során át vezéreit szombaton szivarozni, kocsikázni, tréfil enni és akinek nyomdokába lép az oklevelet nyert Kal és Pose Jiszrol!

A budapesti neolog zsidó tanítóképezde minden a világon, csak nem zsidó, ha csak annyiból nem, hogy ott még zsidó „liturgiát“ elismernek, ha nem is ismernek!

Mert én csak azt kérdezem minden okos embertől a világon, vajjon a felekezetiiség nem-e a felekezet sajátosságai, tulajdonságai és szokásaiban culminál-e?

Most vegyük sorra a zsidó hitfelekezet legelőkelőbb szokásait és nézzük meg a zsidó tanítóképezdet Budapesten, nem fogunk-e nevetni?

Csekélység, a mindennapi istentisztelet, ami minden felekezetenél egy el nem engedhető aktus a képezdeszékenél, Budapesten a zsidó haladóknál egy a korszellemmel össze nem férő nagy maradiság!

Most tessék egy ilyen kölyöktanítót egy olyan szegény zsidó hitközségnél — (orthodoxnál) — alkalmazni, hol külön vallástanítói állás az anyagi miatt nem krealtható és az ilyen tanítóra a gyermekeket bízni, hogy a vallás emlőne zsenge csemetéket felnevelje.

Irtóztató!

Annyit jelent ez, mint a bujakórban szenvedő szoptatós dajkára bízni a csecsemőt!

És hol vannak az orvosok? Hol van a mi derék, dicső és szent főrabbi karunk, mely hivatva van gyógyítani, nem: óvintézkedést tenni, hogy ilyen ragályos fekély nyavalya ne fertőzze meg a hithű zsidóság jövőjét?

Ne kertetljünk! Legyünk őszinték! Nem bánom, ha nem állítunk külön orthodox tanítóképezdet is, de tessék egyhangú határozattal diszqualifikálni a budapesti zsidó tanítóképezdeből kikerült növendékeket, hogy orthodox zsidó hitközségben tanítói állást betölthessenek! Úgy mint nem lehet neolog papot és metszöt alkalmazni, épen úgy ne lehessen egy hithű zsidó hitközségben neolog tanítót választani!

Vagy csak a csirkét sajnáljuk, ha rosszul van

levágva, de a mi drága gyermekeinket szabad levágni bárkinek!

Ott van az állami képezde, vagy más felekezeti képezde, mely mindegyik tiszteletben tartja minden felekezetenek a cultusát — minden hitközségnek szokásait, törvényeit, alkalmazzuk az ott képezést nyert tanítókat, csak neolog tanítókat ne!

De itt az idő a cselekvésre! Mutassuk meg, hogy van két zsidó felekezet, hogy egy világ választ el bennünket a neologoktól, hogy az unificáció lehetetlen!

És ök?

Hagy haladjanak csak a Bánóczi-féle vallásosságban tovább azon a lejtőn, hol megállás nincsen egészen a keresztvízig!

Debreczen.

Weisz Gáspár.

Nem mindenben oszljuk ugyan munkatársunknak fenti cikkében kifejtet nézetét, s egyben, másban más véleményt vallunk, mégis közvettük, nehogy azon váddal illessenek, hogy az ellenvélemények megnyilatkozását lehetetlenné akarjuk tenni. Mi minden jóhiszeműleg kifejezett nézetet tisztelünk, különösen oly oldalról, melyről tudjuk, hogy a felekezet hivatott vezetői részéről hozandó döntést feltétlenül és ellenvetés nélkül elfogadni fogja.

Egyelőre a reánk oktrojált védelmi harc absorbeálja egész erőnket s figyelmünket, ha majd — amint reméljük a legközelebbi jövőben, véd-bástyaink annyira kiépítve lesznek, hogy többé támadásoktól nem fog kelleni félünk, akkor, de csak is akkor lesz érkezésünk a függő belkérdéseket véglegesen rendezni.

A szerkesztőség.

A hazai hivatalos neológiának két legújabb „memorandum“-nak elkeresztelt pamfletje.

Irtá: Fischer F. rabbi Dévaványán.

(Folytatás.)

Móttó: „Szemet szemért.“

Vajjon annak az „egyetlen ősi“ zsidó vallásnak zsinagógái is teljesen ugy lettek építve és berendezve, hogy családásig hű másai legyenek nemzsidó egyházaknak? (L. e tekintetben különösen Gören Dávid, O. Ch. 6. ol.)

Vajjon annak az „ősi“ zsidóságnak is számos oly zsinagógája volt, melyben minden zsidó erkölcsi érzés és a vallástörvény egyenes arculcsapásával könnyüvértü zsidó és nemzsidó kóristanók éneke és — alakja örvendeztette meg a hallgatók és még inkább a — nézők szivét és lelkét; éppugy, mint a — theatruban, s vajjon

ama „ősi“ zsidóságnak is voltak zsinagógái, melyekben a Kolnidae szent szövegét — pesti színésznő énekelte el?

Vajjon ama „ősi“ zsidóságnak is voltak-e gazdag hitközségei, melyeknek pénzük van mindenre, orgonára, kóristákra, hatszegletű papsipkákra, s a többi hókuszpókuszra, csak *mikveh*-ra, avagy rituális fürdőre nem, ahol a paptól kezdve a sámeszig a hitközség összes hivatalnokai *isszar kórész*-szel sujtott hitvesi életet folytatnak?!

Vajjon ama „ősi“ zsidóságnak is voltak-e oly hitközségei, mint p. o. a pesti neolog Róma, a melyeknek *kóser* huskiméresi intézménye oly fényes hírnévnek örvendeznek, hogy még a *neolog* hitközségi tagoknak egy óriási része is csak az *orthodox* mészárszékre jár vásárolni? Sőt a hol — fáma szerint — magát a *neolog* rabbinátusnak egyik tagját is mende-monda szerint előjárósági határozattal kellett arra kényszeríteni, hogy huszükségletét ne az *orthodox* székekből szerezze be? S amelyeknek *maczót*intézményei hasonló közelismerésben részesülnek?

S vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e oly, a zsidóságból, de nem a zsidóságért élő vallástalan hivatalnokai, rabbijai, kántorai, tanítói, metszői, jegyzői sat.?! Rabbijai és hitoktatói, kiket *Szabolcsi Miksa* ur jellemzett a legjobban, midőn az *igazságnak* megfelelően azt írta felőlük, hogy azok „*a bibliai személyeket meséknek, a kinyilatkoztatást képletnek, a csodákat mythológiának*“ deklarálják, s hogy az *ilyeneket „tűzes korbáccsal“* kellene ama helyről elkergetni, melyet *„leheletűkkel megfertőznek“*, mert az *ilyenek „annak a vallásnak, melynek szolgálói, egyenesen megrontói, hóhérjai!“* (*Szabolcsi Miksa* az Egyenlőség 1890. évi 30. számában. L. Egyesüljünk sat. cz. dolgozatom VIII-ik fej. és e lap 1908. évi 13-ik száma 4. ol. 2. h. jegyzet.)

Vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e Chorinjai, Fasseljei, Löwjei (l. e. dolg. 7. pontját)? Vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e az *ősi zsidóságnak, sőt minden pozitív vallásnak összes alapelveit sárba tipró* dr. Goldzieher-féle és Bacher uraktól protegált *„rabbi“-iskolai tanárai?* (L. e. dolg. 10. sz. át.)

Vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e leányuknak egy-, két- vagy háromféleképpen is kitért mesumeddel való polgári házasságkötésén, *apai örömmel megjelenő Bánóczy-féle „zsidó“ tanítóképzői igazgatói?* s dr. Krausz-féle, az „ősi“ zsidóság legszentebb és legsarkalatosabb alapelveit *tagadó „izraelita vallás“-tanárai?*! (L. Egyesüljünk sat. cz. dolg. IX. fej. e lap 12. és 13. sz.)

Vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e „vegyes házasságok“-ért rajongó „rabbi“-jai? „országos izr. irodai“ titkárai? (L. e. dolg. 15. p.-át, 17. sz. 5. old. 1. számú jegyzet.)

Vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e Imit-féle „izraelita“ irodalmi társulatai, melyről „*a hozzáértőket valóban megdöbbentő idézeteknek halmazával meczáfoltatlan módon bebizonyítottuk, hogy ezen egyesületnek*

évkönyveiben valóságosan orgiákat ül a legszentebb zsidó törvényeknek felrugása és kifigurázása, valamint a zsidóság, valamint a pozitív kereszténység évezredes fundamentumainak alászására törekvő radikális bibliakritika még légben függő hypothesisinek szintiszta igazság gyanánt való elismerése és hirdetése.“ (L. e. dolg. 10-ik p.-át, e lap 1908., 16. sz. 6. ol. 1. h.)

Vajjon az „ősi“ zsidóságnak is voltak-e „auchlé beszár cházir vesékecz jáchdov“, meg Kolnidae estén égő szivarral kikocsizgató urak által alkotott *statutum*-ai, melyekről az „ősi“ zsidóságnak legnagyobb külföldi korifeusai: egy S. R. Hirsch, egy R. Jákob Ettliger, egy S. B. Bamberger, egy Chief Rabbi dr. Adler, egy Grand rabbin Isidor, egy R. Dób Meisels sat. egyértelműleg megállá itották azt, **hogy azok a legmerevebb ellentétben állnak az „ősi“ zsidóság egész szellemével, hogy azoknak végrehajtása végveszélyt jelentene az „ősi“ zsidóságra, sőt hogy azok egyenesen az „ősi“ zsidóság megőrzésére, gúzsba kötésére, megsemmisítésére, kiirtására törnek!!!** (L. Egyesüljünk sat. cz. dolgozatomnak e lap 7. számában megjelent részét.)

S végül vajjon az „ősi“ zsidóságnak vezető emberei is *sámeszek*-nek tartották-e rabbiukat, hogy róluk képviselődés elé terjesztett emlékiratban „*mezcách isoh zaunó*“-val azt jelentették volna ki, mit a neologia hazai gyászvitézei 1870. év végén a képviselődéshez intézett gyászos nevezetességű memorandum-pamfletjükben: „*A rabbinusok véleményei gyakorlati érvényre igényt nem tarthatnak... még vallási dolgokban is sat.*“ (L. Gábel J. kitünő cikkét, e lap 1908. 17. sz. 1 és 2 ol.)

S kérdelem, akadt-e még *vallás* közösség, mely ily valcban „megkegyült“ kijelentésekkel traktálta volna *vallásos* élete hivatott vezetőit, mely ily együgyű szavakkal mutatta volna ki foga fehéret, hogy ő a hitközségben nem *hitközséget*, hanem *adózógépet* lát?!

Én — megvallom — *ilyféle „ősi“ zsidóságot* nem ismerek. De hogy is mondja Göethe Faustjának hűségese famulusa, Wagner:

„Sokat tudok, de még a sok se minden.“

Talán, talán megesis a neolog urak szíve rajtam, igazságot szomjuhozó szegény halandón, s az ő pártatlan történelmi tudásukkal be fogják bizonyítani, hogy a kettő éppannyi mint a három, s hogy a négyszög és kör között sincs semmiféle különbség, hogy tehát *ők* az „ősi“ zsidóság letéteményesei, *igazi örökösai*, mi *orthodoxok* pedig holmi „uj“ szektát alapíthatunk!

Ezen „uj“ szektának legelső feje pedig *Rábenú Móse Szófer*, a báál Chászám Szófer volna! (L. Chászám Sz. dot. VI, 99 resp.)

Együttal a legujabbi memorándum ezen fő — *viczcé*-nek megbeszélése és kellő megvilágítása alkalmából nem tartjuk teljesen fölöslegesnek a rögtön a legujabbi mem. publikálása után az „*Israelit*“-ban, „*Das neueste Toleranzedikt der Neologie in Ungarn*“ címmel megjelent vezércikkünknek (l. s. 1908. 43 sz.) e jeles — *viczre* vonatkozó részét itt is közölni:

„Und nun folgt die Krone des Ganzen, das eigentliche neologe Toleranz-Edikt.“

Wollen die Orthodoxen Ungarns durchaus nicht in eine, mit den Neologen gemeinschaftliche Organisation einwilligen, so wollen sie, die Neologen, wahrscheinlich von „Hillelischer Milde“ angehaucht, Gnade vor Recht walten lassen, und den bösen, widerspenstigen — nebenbei bemerkt, die Majorität der ungarischen Judentum bildenden — Orthodoxen erlauben, sich in einem neuen, durch den Kultusminister einzuberufenden, gemeinschaftlichen Kongress, von der in der Weltgeschichte bekannten jüdischen Religionsgenossenschaft loszulösen und als eine „neue“ Konfession zu konstituieren! Wirklich ganz nett!!

Unsere neologen Brüder möchten in der Tat ganz gern die Rolle der lachenden Erben antreten! Sie, in deren Mitte man Diogenes gleich mit Laternen nach einem Saumér sábossz kehilchoszau, nach Saumrim hilchhausz nidoh oder Macholousz asszurausz etc. etc. suchen kann, sie, in deren Pester Hauptgemeinde z. B. das Kasrusz auf solch schwachen Füßen steht, dass Hunderte der etwas jüdischer gesinnten neologen Gemeindemitglieder für die halbe Welt kein Stückchen Fleisch aus den unter Aufsicht des neologen Rabbinate stehenden Fleischbänken in ihre Küche kommen liessen, sie, in deren Kreis wahrhaftige Thauró wijrasz Somajim selbst mit den schärfsten Vergrößerungsgläsern nicht zu entdecken, sie — die mit einem einzigen, genau abgewogenen Worte — ausser den Zókoh, äusserst wenig Gemeinschaftliches mit der grossen jüdischen Vergangenheit haben, in deren höheren Schichten die Taufe zum *guten Ton* gehört, womit man in den Augen mancher neologen Juden nur gewinnen kann, — sie haben die Stirne, sich als die Vertreter des alten, in der Weltgeschichte gekannten Judentums gerieren zu wollen! Sie, deren Kultusinstitutionen grösstenteils durch unjüdisches Wesen entheiligt sind, sie, deren Seminar und Präparandie, wie zur Genüge bekannt und unwiderlegbar erwiesen, eine Pflanzstätte des Antijudentums ist, deren Seminarlehrer und Zöglinge offenkundig und bewiesenermassen Kaufirim beikor sind!!

Und wir Orthodoxen, in deren Mitte noch all die Ahavasz Hatauroh Wijrasz Somajim zu finden ist, deren sich Ungarn noch zu rühmen hat, in deren Mitte all die Tausende Lamdonim muflogim veansche wijrasz Hasém, all die Zehntausende Schomre Schabosz bimszirasz nefes sich befinden, die wir oft mit Aufopferung unserer persöhnlichsten Interessen die uns ewigen Anforderungen des *alten* Judentums zu erfüllen uns bestreben, wir sollen erklären, dass *wir* aus dem *alten* Judentum ausscheiden und ein *neues* begründen wollen — wahrlich solch wahnwitziges Verlangen müsste ein schallendes Gelächter bei *allen* redlich Denkenden in *allen* Parteien und Religionen auslösen, fasste uns nicht der ganze Jammer der Zeit an, auf deren Boden solches Uebermass der Begriffsverwirrung gedeihen kann.

Nein, Ihr neologen Herren! Losgesagt vom *alten, historischen* Judentume hat sich diejenige Partei im ungarischem Israel, deren grundlegende Organisationsstatuten sich nach der einstimmigen, auch von dem Weisen der Nation Franz Deák, und dem Reichstagsbeschlusse vom 18. März 1870 *berücksichtigten* Entscheidung der grössten Repräsentanten des *alten* historischen Judentums im krassesten Gegensatze zu diesem *alten* Judentume befinden und *das sind nicht — wir!*

Losgelöst vom *alten* Judentume haben sich diejenigen, deren Kultusstaaen und Veranstaltungen das

unjüdischste Gepräge an sich tragen, und *das sind nicht — wir!*

Losgelöst vom *alten* Judentume haben sich diejenigen, deren Seminar eine Pflanzstätte der radikalsten bibelkritischen Zerstörungswut und deren Seminarzöglinge Kaufirim beikre Emunoh sind, und *das sind nicht — wir!*

Wir Orthodoxen aber, und vor allem unsere bewährten Führer, werden schon dafür zu sorgen wissen, dass die Bäume nicht in den Himmel wachsen, und wir alle, Rabbiner und Baalebatim, werden schon dafür zu sorgen wissen, dass man unser „*altes, in der Weltgeschichte bekanntes Judentum*“ zu keinen *Mezeischen Scheinjudentume* verunstalte! Noch lebt der „*alte*“ Hüter Israels, und noch ist *Gewissensfreiheit* zu keiner leeren Floskel geworden im schönen Ungarnlande!“

Még csak azt akarom megjegyezni, hogy azon, csak F. jelzéssel ellátott vezércikkem megjelenése után, melyből fenti részletet idéztük, az *első* gratulatót a pesti *neolog* hitközség egyik legkiավóbb, konzervatív irányú tagjától kaptam, kit személyesen nem is ismerek, s ki többek között szószentírja: „Tudom, hogy szavai egyformán tetszenek mindazoknak, kiknek még valamelyes Istenfélelem lakik szívéükben!“

Nem személyes hiuságból közlöm ezt, hanem annak bizonyítéka gyanánt, hogy még számos neolog hitközségi tag sem osztja az unifikatio-rögeszme lovagjainak nézetét, mivel jól tudja, hogy az *orthodoxia* külön szervezete képezi az „ősi“ zsidóság fennmaradásának legbiztosabb zálogát!! (Folyt. köv.)

Nyílt kérdés.

— Komoly história. —

Van szerencsése alól nyomtatottnak a következő nyílt kérdést a nyájas olvasó elé terjeszteni azon alázatos kérelemmel, hogy arra minden hivatott faktor válaszolni méltóztasson, hátha kimászom abból a kellemetlen dilemmából, amelyben e sorok írásakor leledzem.

Szomorú történetem a következő:

Családom tagjai régi óhajátának és nógatásának engedve, beleszerettem egy Czingár Erzsébet névre hallgató hajadonba, akinek egy megveszekedett garassa sincs ugyan, de annál több az igénye. Mindezek dacára leghőbb vágyam, hogy szerelmem tárgyát feleségül vegyem. Remélem, ez csak rokonszenvet fog irántam e sorok olvasóinál kelteni. Mi sem állott eleinte szándékom megvalósításának útjában, mert holmi aprópénzre mégis számíthattam. Szívem választottja ugyanis valami kiházasítási segélyre számított a pesti izraelita hitközségtől, lévén ott a Czingár család sokkal tekintélyesebb, mint a pénzügyi világban. Menyasszonyom tényleg pályázik egy kiházasítási segélyért Visszautasítják, mert nem rokona az örökség hagyónak. Nem baj. A lakodalmat elhalasztottuk és türtünk. És most jön az én tragikomédiám! Egy hideg téli reggelen örömsugárzó arccal roham hozzám menyasszonyom és valami papirlapot lobogtatva kezecskéjében, az örömtől alig tud beszélni.

„Nézd, — drá—gám! Végre meg—lesz a mi bol—dog—sá—gunk!“

A fontos újságlapon, mely minket a boldogság révén van hivatva vezetni, a következő nyomtatott sorok álltak:

6/1909 szám.

A pesti izraelita hitközség elöljáróságától.

17. a Reich Gábor és Sarolta alapítványból egyenként 400 koronás, két kiházasítási segélyre pályázat hirdettetik, az alapítók rokonai számára. Reich Gáborné rokonának Ab hó 8-án, Reich Gábor rokonának Sziván hó 3-án kell esküvőjét megtartania.

Eddig az okmány, melynek olvasásánál eleinte engem is jóleső érzés fogott el, mert hallottam, hogy a Czingár család baloldali rokonságban áll valami Reichékkel, de később, hülni kezdett bennem a vér. Én se Sziván hó 3-án, sem pedig Ab hó 8-án nem nőülhetek. Az első terminus éppen a *szfiraba* esik, a második még rosszabb időbe és eltekintve attól, hogy a mi rabbink valami Orach-Chajim nevezetű könyvből házasodási tilalmat czitált a fentebbi időkben fejemre, édesapám sem engedné, hogy én a svuosz ünnepet, vagy pláne a tisobeavot nászaton töltssem!... Vagy talán ne menjek nászutra?... Ebbe jövődöbeli nőm nem akar beleegyezni, mert — mint ő mondá — ha pénzt hoz a konyhára, hát nászutzani is akar!...

Midőn mindezt szeretett arám becses tudtára hoztam, azzal vigasztalt, hogy csak bizzuk az ügyet a pesti rabbinátusra. Kérdem tehát Önöktől:

1. Lemondjak a kiházasítási segélyről?

2. Ne nőüljek meg? Vagy pedig:

3. Bizzam az ügyet a pesti rabbinátusra, ami körülbelül annyit jelentene, hogy erev tisobeavkor vezessem szeretett menyasszonyomat menyezet alá.

Az Önök becses választól függ, hogy megjelenítem-e a lapokban, hogy boldog férj vagyok, vagy pedig ilyenforma hirdetéset teszek közé:

„A pesti izr. hitk. jóvoltából

Kalaposi (Kohn) Jeromos

és

Czingár Erzsébet

felbontották eljegyzésüket.“

Kérem tehát becses válaszukat alantli címre mihamar beküldeni.

Mély tisztelettel

Kalaposi Jeromos

posterestante „Völegény“ jelige.

Hitelesíti: Gésa.

Majnaparti levelek.

Frankfurt, január közepén.

Teljesen a magyar zsidóság viszonyára emlékeztet az a felhívás, melyet egy senki által meg nem bízott ugynevezett „bizottság“ küldött e napokban széjjel Germánia tartományaiban.

A német zsidóság tudvalevőleg két szervezetből — orthodoxok és liberálisok szervezetéből — áll. Hogy e két ellentétes frakció között mindig volt, van és a jövőben is lesz harcz, az természetes dolog, mert annak ez a rendje. Hogy melyik párt tülekedik a zsidóság javáért, *lesem somajim*, azt itéljük meg Önök, azt azonban, hogy a két ellenséges tábor hadilábon áll egymással, az örvedetes tény. Ezen tény — ismétlem, örvedetes tény — kihasználva, körvellel fordul a fentebb jelzett bizottság a zsidósághoz. Azt adja az igen tisztelt orthodoxia és az ugyancsak mélyen tisztelt szabadelvű zsidóság becses tudomására, hogy ők — már mint a zsidóság legújabb megmentői — megtalálták az arany középutat és készséggel hajlandók a harmadik organizáció teremtésével a fennálló ellentéteket eltüntetni Izrael kebeléből...

Ez a harmadik organizáció azokat a elemeket fogadná apailag, melyek sem az orthodoxia, sem a liberális zsidóság között nem érzik jól magukat. Egy szóval, megalakítani akarják az „elégedetlenek“ a renitensek szövetségét...

Eltekintve attól, hogy az ily egyesülés már embryonális állapotában meglehetősen erkölcstelennek ígérkezik, hiszen ugyszólván kizárólagosan parazitákra építi reményeit: az orthodoxia és a szabadelvű zsidóság kitértjeire; mégis, a lelkiismereti szabadság szempontjából örömmel kellene üdvözölnünk ezt a harmadik szervezetet, ha ugyan az egész manővernek valamelyes köze lenne a lelkiismereti szabadsághoz. Miféle lelkiismereti kényszer a rugója a tervezett új organizációnak? Egyetlen szóval megfelelhetünk. Semmi!

A keresztény istentiszteletet majmoló liberális zsidóság istentiszteletét akarják utánozni — néhány orthodox, illetve konzervatív nuance-al. Ez lenne a legújabb „goldner Mittelweg“ amelyen az új szervezet óhajt haladni. Hogy ez aztán miben, miért és hogyan hozná meg az annyira óhajtott felekezeti békét a zsidóságnál, annak megmondhatója biz' nem vagyok. Ugyhiszem, a „bizottság“ sincs ezzel tisztában, csak hogy felhasználják, mert a „felekezeti béke“ jelszava jó czégernek.

Orthodox szempontból annyiban érdemel figyelmet a dolog, hogy ha ez a legújabb — persze konzervatív — betegség grasszálni kezd, különösen a vidéki zsidók között megy sok lépre a czukrosmadzag kedvéért.

Majd csak elbánnak velük illetékes helyen kellően!

„Peah“ néven új egylet alakult Frankfurtban. Célja nem új keletű, ideája sem. A peah meghagyása

bibliai parancs, ennek a parancsnak a mi viszonyainknak megfelelően, akar az egylet önkéntes teljesítőket toborozni.

(A biblia „miczvasz peah“ napjainkban nem kötelező, amennyiben a zsidóságnak exiliumba való üldözésével megszünt a palesztinai föld ura lenni a zsidó, nem hagyhatja a termőföld szélén termő gabonát a szegény hitsorsosok részére. Tulajdonképpen ez a „miczvasz peah“!)

A „Peah“ egylet összegyűjti a legkülönbözőbb és a háztartásban szükségtelen tárgyakat. Tekonoh leanjim ulásfrim. Használhatatlan újság és csomagolópapíros, elhasznált staniol, dugó, értéktelen butor, ruha, régi üvegek, gyermekjátékok, selejtes rossz szönyegekért elküldi az egylet alkalmazottait, s azokat összegyűjtve értékesíti. A gazdagot megszabadította értéktelen lim-lomjától és az egész jól jövedelmező vállalatból szegény munkanélküliek kapnak — nem alamizsnát, hanem — munkájukért bért, napszámot.

Világosan beszélő dokumentuma a zsidóság kitünő szociális érzékének és a praktikus jótékonyosság iránti hajlamának egyaránt...

Gábel Sándor.

Történelmi tanulmány.

Irtá: Adler József rabbijelölt Nyitra.

(Folytatás.)

Történetészeink — mint láttuk — Josephus műveinek mélyére nem hatoltak, belőle tehát helyes következtéseket vonni képtelenek voltak, de könyveinek felületes tartalmát, meséjét, mégis csak megértették valahogyan, a száraz történetet mégis csak kihámozhatták belőlük: ámde nem úgy a Bibliából! Esetünkben nevezetesen Ezra és Nehémiás könyveiből, itt még magát az előadott történet magvát sem tudták megérteni, hihetetlen tudatlanságuk és megbocsáthatatlan könnyelműségük még a legtermészetesebb és legvilágosabb tények megértetéséből is megfosztotta őket. Mindmegganyian Ezra és Nehémiás könyvére mutatnak rá nagy garral, mondván: e két könyv, mely a zsidó birodalom újjászülését beszéli el, egyetlen szóval sem emlékezik meg a Sanhedrin intézményéről. Ám alig van a nevezett két könyvben 2—3 lap, melyen ismételtlen és ismételtlen szó nem volna róla. Így például már a hazájukba való visszatérést engedélyező királyi levél (Ezra 7. fejezete 25-ik versétől fogva) ezeket tartalmazza:

„Te pedig Ezra szemelj ki iteni bölcseséged szerint birákat és ügyvivőket, kik a folyamon túl lakó népet igazgatják stb. És aki Istened és a király törvényeit be nem tartja, azon az ítélet azonnal hajtassék végre, legyen ez halálos vagy száműzetési, vagyonelkobzási vagy szabadságvesztő ítélet.“

Ebből nemcsak minden tudós, hanem minden ép-eszű ember megdönthetetlen bizonyossággal látja, hogy

Ezra a Sanhedrin megalakítására kért és kapott Artachseszto királytól engedélyt, mert a szóbanlevő bíróságok alatt okvetlenül a Sanhedrin, a legfelsőbb bíróság értendő, mivelhogy a zsidó törvények értelmében — melyek szigorú és pontos betartására Artachseszto, mint az a fenti idézetből kitünik, nagy sulyt fektet — kis, helyi bíróságok halálos ítéletek kimondására, melyekre Artachseszto felhatalmazást adott, nem kompetensek.

Vagy lapozzunk csak egyet az említett helyen Ezra könyvében és a nyolcadik fejezetben szintén megczafolatlan formában találjuk a Sanhedrin megalakulását és működését megörökítve Sőt még az is kitünik e helyütt, hogy még Babyloniában, Palesztinába való visszatérésük előtt alakította meg Ezra a Sanhedrin, lévén ez minden zsidó állami közéletnek elengedhetetlen előfeltétele. Így azt olvassuk a 24. versben:

„Ekkor elkülöníttem a kohenita fejedelmek közül tizenkettőt stb. Megmértem előttük az ezüstöt, aranyat és az edényeket stb. És azt mondtam nekik: Ti szentelve vagytok stb. Vigyázzatok és örökjédetek mindenre, míg csak meg nem méritek Jeruzsálemben, az Örökkévaló szentélyében a kohenitákból, levitákból és Izrael előkelőiből álló fejedelmek összessége előtt.“

Tehát Babylonia földjén alakult meg az Izrael minden törzsének előkelőiből álló Sanhedrin; 12 kohenita tagjára bizta Ezra a szentelt edényeket és a többi vagyonkészletet azon kikötés mellett, hogy Palesztinába érve számadást tenni kötelesek a Sanhedrin teljes gyűlése előtt.

Vagy ime Ezra 10 fej. 7. ver.

„Kihirdették Indában és Jeruzsálemben az egész visszatért népnek hogy Jeruzsálembé gyülekezzenek. A ki pedig három nap alatt nem jön a fejedelmek és a vének tanácsa értelmében: annak egész birtoka elkoboztatik és ő kiközösítettik a visszatértek gyülekezetéből.“

Nem világlik-e ki ezen rendelet tartalmából és horderejéből, hogy a fejedelmek és vének tanácsa semmi más, mint az országos, rendezett, a legnagyobb hatalommal felruházott főbíróság, semmi más mint a Sanhedrin nem lehet?!

De még szembeötlőbb módon is találkozunk ugyane fejezetben a Sanhedrinnel, szembeállítva ugyanis a kisebb helyi érdekű fórumokkal. A 14-ik vers ugyanis ezt mondja:

„Gyülekezzenek össze az egész gyülekezet fölötti fejedelmek és jöjjenek a városokba, ahol a

* Jegyzet: A „fejedelmekből“ állott az Ezra vezérlete alatt üléselő nagy tanács, míg a vénekből a különböző kisebb bíróságok kerültek ki.

Ez a megkülönböztetés az egész zsidó multban a történelemben nem fordult többé elő, de Ezra idejében a nagy tanács csakis „fejedelmek“ czime alatt szerepelhetett, mert hiszen ez a testület akkor csak a perzsa királytól nyert teljhatalommal léphetett fel és intézkedhetett sikerrel a sokféle politikai támadók és ellenségek ellen.

vegyes házasságuk élnek, szegődjenek aztán a fejlődelmekhez az illető városok vénei-birái és távolítsák el Isten haragját tőlünk.“

Fennállhat-e mindezekután a kétségnek még csak halvány árnyéka is a Sanhedrin intézmény régisége, Ezra idejében való ismertsége, létezése iránt? De számos más szent könyvből azt is tudjuk még, hogy a Sanhedrin institúciója nemcsak Ezra idejében volt honos, hanem a próféták és királyok, tehát az első szentély idejében és — horribile dictu — az első templom építőjének napjaiban, Salamon király uralkodása alatt is. Így olvassuk azt pl. a „Királyok“ első könyve 8. fejezetében.

„Salamon pedig maga köré gyűjté Izrael véneit, törzsfőnökeit, főembereit stb.“

Vagy pl. a „Királyok“ második könyvének 6-ik fejezete 32-ik versében:

„Eliza házában üle, a vének meg körülötte stb. 5-6 így szóla a vénekhez stb.“

3- mindent a történetírók nem látták, nem tudták, Ezra és Nehémiás valamint a többi próféta könyveit egyáltalán nem értették és az e körülményben jelentkező óriási tudatlanságuknál még csak vakmerőségük nagyobb. Hogyan is merészelték oly nagy foku szellemi vaksággal sujtott férfiak zsidó történetet írni? Honnan vették azt a páratlan vakmerőséget, mely bátorságot adott nekik egy általuk ismeretlen talajon — mert a zsidó mult, mint láttuk, terra incognita volt előttük — következetesen jobb, igazibb ügyhöz méltó buzgósággal és állhatatossággal mozogni, bárha áthatatlan sötétségben tapogatóztak minduntalan?!

Tehát a szent könyveinkből minden kétséget kizáró módon bebizonyítottuk a Sanhedrin egyidejűségét Izrael nemzeti életével. Így tehát joggal beszél a Talmud lépten-nyomon a számos mélyreható intézkedésről, intézményről, melyeket a mindenkor Sanhedriumok a Thóra épségének és megőrzésének hathatós megvédése céljából hoztak. Így nagyon gyakran találkozunk a Talmudban „a nagy gyülekezet férfiai“^{***} szabta törvények és rendeletekkel. A mikről különben Nehémiás könyve is megemlékezik. A tizedik fejezet első versei elbeszélnek, hogy azok mind egy iratba, a szövetség-iratba foglaltattak, Izrael pedig azok megőrzését szentül megfogadta.

S joggal és helyesen beszél a Talmud Ezra, Salamon, Jochanan főpap stb. rendeleteiről, intézményeiről, melyek szintén az ő idejükben működött Sanhedrin belátásának, körültekintésének, köszönik eredetüket. Nevezetnek e rendeletek egyesek neve után,

^{***} Jegyzet: Ezen dicső elnevezéssel illeti a Talmud mindig Ezra nagy tanácsát, az ő elnöke alatt állott Sanhedrint, mert soha, semmi más időpontban nem hárult többé a Sanhedrinre oly sok és nagy feladat, oly nehéz és mélyreható kérdés megoldása, mint épen erre, soha, semmi más időpontban a Sanhedrin oly sikeresen meg nem küzdött az elé tornyosuló nehézségekkel és akadályokkal mint épen ez.

bárha a nagy tanács teljessége által hozattak és jóváhagyattak, mert ezek az egyesek állottak a nagy testület élén, ők hirdették ki a hozott szabványokat, döntvényeket, törvényeket, azért e rendelkezések, intézmények az ő nevükkel kerültek összefüggésbe. Így volt ez szokásban ősidőktől fogva, ezt a szokást a Thóra maga kifejezetten sankcionálta is. Mózes ötödik könyve 17-ik fejezetének 8. verse ezeket mondja:

(Ha felvilágosítást keressz bármely ügyben) „ugy járulj a kohániták, leviták és bíró elé stb. ők majd tudatják veled a törvényt, te pedig cselekedjél döntésük szerint stb.“

Eddig tehát a Thóra következetesen a többes számban szól a bíróságról, ami természetes is, állván ez hetven személyből, de ime utána következöket olvassunk:

„Azon férfiu pedig, ki rosszakaratulag nem hallgat az idejében működő kohén vagy bíró szavaira stb.“

itt tehát már csak egy személyről van szó mint bíróságról: ebben tehát implicite, de szabatosan ki van mondva, hogy amint azt az általános szokásból is láthattuk, a tanács teljessége által hozott ítélet, törvény, rendelet, intézmény kihirdetésük után az elnök, tehát egy és pedig a főszemély után neveztetik. Ez a főszemély pedig lehetett az idézett thóra-vers szerint: „kohén vagy bíró,“ azaz: kohén, ha ő volt a nagy tanács óriási tudása, széles látókörű, aranytisztá jellemű férfiai legkimagaslóbb alakja — vagy pedig: bíró, ha nem is kohénita, de egyéni kiválósága révén ő volt a legrátermettebb, leghivatottabb ama diszes és felelősségterhes állás betöltésére. Ezt a férfiuat a Sanhedrin kiválasztottjának, kiválóbbjának, (Mülloh sebsanhedrin vagy a hatóság fejének (Av bethdin) nevezték, mert hatásköre tulajdonképen csakis a Sanhedrin tanácsstermén belül érvényesült. Kifelé, az országban, a nép széles rétegeiben pedig, sőt a külállamokkal szemben is a második szentély idejében a főpap képviselte a Sanhedrint, a főpap a Sanhedrin döntéseit, határozatait gyakorlatilag érvényre juttatta.

De fordult az idő, szomorú napok előre vetették sötét árnyukat. Egy főpap — Onias — elfordult az igaz Istentől, hátat fordított Thórájának, az istentelen, pénzszomjas Józsefnek, a kegyetlen, nagyravagyó adóbérlőnek engedte át a politikai hatalmat az országban. Ez pedig, alig meggazdagodván és meghatalmasodván, csunyan garázdálkodott pénzsóvár pártja segítségével az országban.

Ily körülmények között jogos volt a Sanhedrin félelme, hogy a nép szélesebb körei — kik megszokták már a főpapban a legfelsőbb fórum megszemélyesítőjét, kifejezőjét látni — könnyen a kiterjesztett hálóba kerülhetnek, az egész ország a külhatalmak birtokába juthat, ha a Thórától a nép ezredéves hagyományaitól, a hazától szentségtörő módon elpártolt főpap által képviselt, a Sanhedrin határozatainak érvényt szerző hatalomkört

más alkalmas, minden tekintetben megfelelő egyén által be nem töltik. S akkor a viszonyok nyomása alatt, egy újításhoz folyamodtak: szaporították ugyanis a Sanhedrin tagjainak számát egygyel. Eddig állott 70 tagból és az elnökből, ezentul pedig választott az elnök mellé még egy elnök, a Noszi, a fejedelmi jogokkal felruházott főszemély a törvényes állami életben. Így keletkezett az ugynevezett Zügeuszrendszer, a páros elnökrendszer, melynek egyik elnöke, mint ezt Chagiga második fejezete második Mischnájában olvashatjuk, az Aw beth-din, a Sanhedrin intézményével egykoru, másodikika pedig a Noszi, a vázolt viszonyok elővigyázatosságra intő hatása alatt kreált méltóságot viselte. Az Aw beth-din hatásköre: a tanácsterem; a Noszi hatásköre: az ország.

(Vége következik.)

Talán még magasabbra...

Rajz.

Héberből fordította: Krausz Fülöp.

... Szelichothkor a nemirovi caddik minden reggel hirtelen eltűnt.

Háza népe bizony korán kelt a szelichothhoz, hogy a legkorábban jelenhessen meg a templomban, az ajtókat pedig tárva-nyitva hagyták. Azért, hogy az ajtókat nyitva hagyták nem kell aggódnunk. Tolvajtól nem kell féltünk a házat, mert ilyen nem igen jár a caddik házába. Hiszen csak próbálja meg valamelyik, tudom, hogy amint kezével a kilincshez nyul, a keze menten elszárad. De meg nem is volt érdemes a rabbi házába beosonnia a tolvajnak, a vaskos foliánsokon kívül nem igen volt ott mit elvinni. Ez pedig a tolvajnak ingyen sem kell.

Dehát hol is volt tulajdonképen ilyenkor a caddik?

A jomim nauroim előtt sok az elintézni való dolga a jámbor lelki pásztornak. Hiszen a zsidóknak annyi sok a bajuk. Egészség, kereset, békesség, mindez oly nagyon hiányzik nekik. De sok a vétkek is. Most közel van az ítélet napja, amidőn mérlegeli és kiszabja a világ Ura az egyesek sorsát, a Sátán meg nem nyugszik, evidenciában tartja az emberek bűneit, aztán megjelenik a mindenség ítélőszéke előtt és ügyész módjára vád alá helyezi a boldogtalan halandókat. Ki léphetne fel vele szemben, ki lehetne a vádlottak védője a kérelhetetlen vádló ellen, ha nem a nemirovi caddik? Sorsüldözött zsidó népének szószólója ő a mennyei ítélőszék előtt, ki felszáll az égbe, leborul az Uristen trónja előtt, könyörög érettük, sőt szükség esetén erőlyesen is fellép a vádlottak érdekében.

Egy alkalommal, éppen a szelichoth napok idejében megfordult Nemirov községben egy „litvák“. Ez egyszerűen kinevette hitsorsosait, midőn ilyeneket hallott a rabbiról.

— Litván embernek bizony hiába beszéltek ilyesmit — mondta. — Hisz ismeritek a litvákat. Annak minden aprólékosságra kiterjedő, éles esze van, mely

nem elégszik meg a dolgok futólagos megismerésével, hanem annak mélyébe is kíván hatolni. A litvák a hagyományos tanokat is alaposan ismeri, már pedig ezekhez ugyancsak bonczolható ész kell. Így nagyon természetes, hogy litvák ember a csodarabbikban nem hisz. Mi litvákok a talmudból kikutattuk azt, hogy még Mózes, akiről pedig irva van, hogy nem lesz többé ily próféta Izraelben, sem szállhatott fel az égbe egészen, hanem csak közel az éghez, pedig ő elég nagy ember volt ahhoz Hát a nemirovi caddik meg tudná ezt tenni? Ugyan, ne nevetessétek ki magatokat.

A szegény nemiroviak bosszankodva hallgatták a rabbijukat sértő szavakat, de egyéb ellenvetéssel nem tudtak előállni, mint azzal, hogy folyton hangoztatták:

— Hát akkor mondd meg te, hol tartózkodik a rabbi szelichoth idejében?

— Azt már nem vagyok köteles tudni. De hogy az égben nincs, az bizonyos.

A sok mende-monda azonban a litvák fejébe is szeget ütött. Azt csakugyan nem tudta megérteni, hogy hol tartózkodhatik a rabbi a szelichoth óráiban, mikor minden vallásos zsidónak a templomban van helye. Azért el is határozta, hogy kinyomozza a rejtélyt.

Még ugyanaznap este a litvák belopózkodott a rabbi szobájába és az ágy alá bujt. Attól nem félt, hogy el fog ott aludni. Hisz litvák ember kényelmes ágyban szeret aludni, nem az ágy alatt, itt akarva sem tudna aludni. De emellett könyv nélkül tudja a talmud egy részét és ha ezzel fog foglalkozni, biztos lehet benne, hogy állom kerülni fogja szempilláit.

Ugy is tett. Egész éjjel ott csücsült az ágy alatt, mialatt folyton mormogott magában. Kora hajnalban körülbelül egy órával azelőtt, hogy a templomszolga a házbelleket a szelichothoz keltette volna, a rabbi kezdett halkán sóhajtozni. A sóhajtsók egyre gyakoribbak és mélyebbek lettek. Aki már halotta a rabbi fájdalmas sóhajtsóit, az már tudja, hogy mennyi fájdalomból és lelki gyötrelomból fakadtak azok. Az embernek szinte veléjéig hatolnak a sóhajok, szive majd megreped e sóhajok hallatára. A litváknak azonban nincs vajból a szive s ő halkán folytatja az ágy alatt a tanulást.

A rabbi az ágyban feküdt, a litvák pedig az ágy alatt a falhoz lapult.

A leleskedő hallotta aztán, amint a szomszédos szobában felkeltek, megmosdottak, elvégezték a reggeli ájtatoskodást, aztán elhagyták a házat. Csend lett; a világosság, mely a szomszéd szobából az ajtóhasadékokon átszűrődött, eltűnt és ő egymaga maradt a rabbi-val. De bármennyire kemény is volt a szive, egy kis félelem szállotta meg, midőn a házban oly néma csend honolt a házbellek távozása után és ő egyedül maradt azzal a rabbi-val, akiről az a hír járta, hogy a szelichoth napjaiban az égnek mindennapos vendége. Hideg borzongás futott át a testén, hogy szinte megremegett bele.

Nemsokára azután a caddik is felkelt. Elvégezte szokásos reggeli imáját és a szekrényhez lépett, melyből egy batyut vett ki. Ebben parasztlőtőzet volt. Egy pár magasszárú csizma, kopott szürke gunya, egy nagy szőrös kucsma és egy ércszögekkel kivert széles bőrv. E ruhadarabokat magára öltötte. Bundája zsebéből vastag kötélvég lógott ki. Így felöltözve aztán elhagyta a szobát, a litvák pedig nesztelenül utána osont. A konyha mellett elhaladván, a rabbi betért oda, kikeresett egy fejszét, övébe dugta és elhagyta a házat. A fejsze látására reszketett a litvák minden ízében. Már az a kérdés merült fel lelkében, vajjon nem-e rablóval van dolga, hogy nem-e az, akit Nemirov legszentebb embereként tisztelnek: nappal caddik, éjjel pedig rabló? De nem állott el abbéli szándékától, hogy a rejtélynek végére jár és nyomon követte a rabbit.

Az utcákon barátságatlan, sőt félelmetesen sűrű sötétség uralkodott. Az imáházból ki-ki hallatszott időközönként a bealál-tefillon siralmas hangja, amint egyes szelichoth verseket énekelt.

A rabbi az utcák, az árkok szélén, a házak, kerítések mellett előre sietett. A litvák folyton a nyomában. A szive dobogott ugyan a félelemtől, de erősen feltette magában, hogy a rejtélyt kinyomozza, ha kell, még élete árán is. Sietve végigmentek a helységen és csakhamar elhagyták azt.

Néhány percz mulva kiértek a város határában fekvő erdőbe, ahol a rabbi egy jókora bükkfánál megállt és elővette öve mellől a fejszét. A litvák ámulatában nyitva felejtette száját, midőn látta, hogy a rabbi a fa kivágásához fog. Keserves munka volt, míg a kemény bükkfát kivágni sikerült, de az végre mégis csak recsegye egész hosszában a földre zuhant. Azután nagy fáradsággal széthasította a hatalmas fát, nyalábot csinált, összekötötte a zsebében levő kötéllel, hátára vette és visszaindult a városba.

— Mi lehet az öreg, csak nem bolondult meg? — kérde magában halkan a litvák, mindezek láttára.

Talán tíz perczig haladhattak, midőn a rabbi a fával a hátán egy keskeny síkátorban dűledező vályogvískó előtt megállott és ott halkan megzörgette az ócska papírlapokkal foltozott alacsony ablakot. A litvák hallja, amint egy öreg, beteg ember gyenge hangja kiszól:

— Ki kopog az ablakon?

— Én vagyok, felelte a caddik oroszul.

— Ki az az: én?

— Vaszil, szólt a rabbi.

— Vaszil? Melyik Vaszil? És mit akarsz?

— Fát hoztam, olcsón adom el, ugyszólván ingyen adom.

Ezzel be sem várva a feleletet, kinyitotta az ajtót és átlépte a küszöböt. A litvák meg észrevétlenül utána.

A házba lépve, a reggeli szürkületben nyirkos, alacsony kamrát lát, néhány ócska butordarab és a falakról sötét csikokban leszivárgó nedvesség mutatta a litváknak, hogy lakói a nép legnyomorultabbjaiból

valók. Az ágyon, durva szalmaszákon egy rongyokkal betakargatott öreg zsidó fekszik, ki nyöszörgő hangon szól a belépő caddikhoz:

— Hogyan vehetném meg a fátat, Vaszil, hiszen szegény zsidó vagyok, kinek betevő falatom sincs, nem-hogy még annyi pénzt. . .

— Hat kopek az egész ára, azzal is adósom maradhatsz.

A szegény öreg erre nyöszörgő hangon mondja, hogy a fát nem veheti meg, mert kilátása sincs arra, hogy ekkora összeget szerezzen.

A caddik pedig, nem is hederítve az öreg szavaira, lerakja a fanyalábot a hátáról és tréfás haraggal dorgálja:

— Óh, te bohó öreg zsidó. Te egy szegény beteg vagy, napjaid meg vannak számlálva és én bízom benned, hogy meg fogod fizetni tartozásodat, neked pedig mindenható, kegyelmes Istened van az egekben, aki örökké élni fog és könyörül a szegényen s te nem bízol benne, hogy megsegít?

— De ki fog majd befűteni? sóhajtozott az öreg. Én már nem bírok felkelni, annyira gyenge vagyok, a fiam pedig a Smüle, kora reggel óta a templomban van.

— Majd én befűtök, volt a rabbi válasza. És azonnal hozzá is látott.

Miközben a foltozott, ócska kandallóba rakta a fát, halk hangon a szelichoth első verseinek dallamait dudolta. Nemsokára kellemes meleg áradt szét a szobában és amint a meleg nőtt, egyre élénkebb lett a rabbi hangja és elmondotta a szelichoth második szakaszát is. A melegség mindinkább szétterjedt a kicsiny kamrában és láthatólag jól tett a szegény betegnek. A rabbi pedig folytatta a szelichoth-imát.

A litvák, aki mindezt ámulattal nézte végig nem tudott eléggé csodálkozni a nemeslelkű caddikon. Amilyen észrevétlenül jött, oly észrevétlenül tűnt el és cseppet sem bánta, hogy feláldozta éjjeli nyugalomát. Sőt ez időtől fogva a rabbi egyik legtántorithatatlabb hive lett. Igen gyakran felkereste és nem nevetett többé hitsorsosain, ha azt beszéltek róla, hogy a szelichothnapok ideje alatt reggelenként az égbe száll, hanem magában komolyan mondogatta:

— Ki tudja? Talán még ennél is magasabbra!

A konvertita.

(Folytatás.)

Regény.

Irta Rott Frigyes.

— Németből. —

De feleségére nézve e gyászos fordulat nagyon kedvező volt. Mert ha régi egészségét teljesen visszanyerte volna, ha járni kelni, mozogni tudott volna ismét, senki sem tarthatta volna vissza attól, hogy gyermekét — melyet sógoránál velt — hazahozza. Így azonban be

kellett érnie azzal, hogy feleségével iratott sógorának az iránt, hogy lánykáját azonnal hozza haza.

Engedelmesen irta az asszony, amit férje diktált, a végén odanyújtotta neki megírt levelét, hogy azt átolvassa; jelenlétében tette borítékba, aztán kivitte — állítólag, hogy a postára feladja, tényleg azonban, — hogy a tűzbe dobja. Így ment ez többször.

Hogy a sógortól nem jött válasz, az magától értetődik. Nem akarja haza adni a kedves gyermeket.

Végre férjének hosszas unszolására megígérte az asszony, hogy tavasz felé, ha majd enyhül az idő, személyesen fog elmenni Gersom sógorhoz és haza hozza a Rózikát.

Hogy mit fog hazudni ennek amit sem sejtő beteg embernek? azzal még nem volt tisztában. De hát az idő jó tanácsadó!

Egyelőre az üzlettel volt elfoglalva, amely kitünően ment. Az ünnepek előtt egy napra sem hagyhatja el a boltot. Talán majd az ünnepek után — biztatta beteg férjét. — Persze a napot előre még nem tudta meghatározni.

A husvétii ünnepek mindjobban közeledtek, Teitelbaumné asszony boltja egyre virágzóbb lett, úgy, hogy az ünnepek előtti hetekben kénytelen volt segítséget venni, mert a sok vevőt egyedül nem győzte már kiszolgálni.

— Hacsak a Rózi itthon volna! — panaszkolta a tehetetlen, béna ember — milyen örömmel néznék az ünnepek előbbé s mit se törődnek nyomoréksággal.

— Te egy bolondos jó ember vagy! — vetette ellen gyakran nevetve az asszony. — Egyre a gyermek után sóhajtozol. Hát nem megmondtam már hányszor, hogy rögtön az ünnepek után elutazom a sógorhoz és hazahozom neked! Ha ugyan egy hajszálnival okosabb volnál, mint amilyen — sajnos — vagy, magad is belátnád, hogy a gyermeknek csak hasznára volna, ha továbbra is ott maradna a sógor gyermekei között, az egészséges, friss, szabad levegőn.

Mert nem látod, hogy milyen élet van itt? Reggel től estig lótok-futok, majd leszakad a két lábam, hol tégedet, hol a vevőket kell kiszolgálnom, amellet a háztartást is én végzem, egy nyugodt perczem sincs. Már most itt van egy ilyen gyermek! Az mindig láb alatt van. Később magam is megbánom, ha megbántottam, de hát ősméred a természetemet.

Ha valaki az utamba kerül — az repül! Persze a gyermeknek az nem árt, csak neked! Vagy azt hiszed, nem láttam, hogy reszket az ajkad rögtön, ha egy kicsit nyafog, mert görbén találtam ránézni, vagy egy ujjal megérintem? — Hát bizony én csak megint azt mondom, hogyha egy kis vágott dohányod volna, a sógornál hagynád. Legalább addig, míg megint teljesen egészséges leszel.

Fáradtan hajtotta le fejét a mellére, a beteg:

— Lehet, hogy igazad van! — De nem tehetek róla — úgy vágyakozik a szívem a gyermekem után.

— Jól van hát na! Az ünnepek utánig még kiállok. Aztán itthon lesz. — Hlsz tudod, amit én megígérek, azt be is szoktam tartani.

Az ünnep megkezdődött. Az első két nap elmúlt, a harmadik is. Az ünnep fele mult el már észrevétlenül.

Teitelbaum házikója kellemes képet öltött. A jóléssel szemmel láthatólag növekedett:

Bágyadtan dől a még mindig betegeskedő Teitelbaum karosszékebe, miközben az egészségtől majd ki-csattanó kedves élete-párja szemben vele, az asztalnál foglalt helyet csapora bőbeszédűségével üzven el az unalmas időt.

Egyszerre felpattant az ajtó s ujjongó örömmel rontott be a szobába. Teitelbaumnak egy rokona.

— Tetsvér! Lőb! Örömhirt hozok!

A béna ember összeresztett.

— Gersom sógor jött meg, a kis Rozikámmal? — mondotta kíváncsian.

— Ej! Hagyj békében azzal a koldus Gersommal! . . . Hallgass meg barátom az örömhirt! Ettől meggyógyulsz. Vagy ha nem, akkor sem kell dolgoznod többé világeletemben. — És maga is, Perl, nyugodtan becsukhatja boliját.

— Az Istenért: mi történt? — kérdezte Teitelbaumné türelmetlenül, csodálkozva a máskor oly nyugodt ember különös izgatottságán. — Beszéljen már, ne hagyjon itt bennünket reszketni a kíváncsiságtól!

— Jól van! Hallgasson ide Perl, te is figyelj Lőb!

— Legalább ülj le, rokon! Ültében szaporábban beszél az ember.

— Nem, nem, nem! — kiáltott, miközben fel és alá nyargalt a szobában. — Nem tudok ülni Nem hágy nyugodni a dolog.

De kérlek benneteket, figyeljetek már ide! — Ugy-e emlékeztek még a Feisl Teitelbaumra? Zsibárus volt. Itt mindjárt a bal sarkon volt az üzlete.

— Hogyne emlékeznék — ellenvetette Lőb — hisz a nagybátyám volt. Boldogult atyámnak testvére.

— Persze! — folytatta amaz. — Az én boldogult anyám szintén testvére volt. Körülbelül 24 esztendeje, hogy ez az ember kiment Amerikába. Ott gazdag lett. Nagyon, nagyon gazdag. És most, azaz a mult hónapban, meghalt. Maradt utána 250 000 dollár! Testvér! 250.000 dollár! Ha jól tudom, minden dollár két forint még néhány krajczár. De mondjunk csak kereken két forintot. És ennek az embernek se felesége, se gyermeke, se rokona nem volt ott. Az egész vagyona ránk maradt. Én rám, terád, az öcsémre, Kálmán sógorra meg az öreg Rubenre.

Perl örömeiben olyat sikitott és ugrott, hogy más-kor ugyancsak jót nevettek volna rajta a jelenlevők. Aztán karjaival átaltonva férje nyakát, hol sirva, hol nevetve, egyre csókolgatta örömeiben. És bizony a rokon is csak néhány ügyes ugrás árán menekült meg hasonló merényletétől.

— Ne bolondozzon — tiltakozott nevetve — mit mondana hozzá a feleségem!

Teitelbaum Lób szemeiben könnyek csillogtak.

— Hála Istennek! — mondta bensőséggel — hála Istennek! És most Perele, fiacskám, holnap reggel veszel magadnak egy kocsit, ki utazol Gersom sógorhoz és hazahozod a Rozikát. Jó? Megteszed ezt a kedvemért?

— Mindent, aranyos Lóbom, mindent megteszek a kedvedért. Mennyit mondott rokon? — fordult az örvendetes hirt hozójához. — Mennyit kapunk mi?

— A boldogult nagybácsi 250.000 dollárt hagyott hátra. Ehhez vagyunk: én meg az öcsém, az kettő; Lób a harmadik, Kálmán a negyedik és Ruben az ötödik. Jut egyre-egyre 50.000 dollár.

Perl összecsapta kezeit.

— 50.000 dollár! és maga azt mondja, hogy minden dollár két forint?

— Ha jól tudom: ugy van.

— Tehát mindegyikünkre jut kereken 100.000 forint! Lób! te drága, te aranyos ember, még ennyi pénztől sem vagy egészséges?

— Hozd haza Rozit — mondta mosolyogva — úgy érzem, hogy akkor rögtön egészséges leszek. De azt hiszem — fordult rokonához — hogy egy kicsit mégis elszámoltad magadat. Hatan vagyunk, nem öten. A Ruben testvérét, a Majert, — vagy, ahogy legújabbban hívják: — a Wolfot nem számítottad.

— Az a hitehagyott? Hagyj békében vele! Az semmit sem kap. Mert a nagybácsi úgy rendelkezett, hogy azok akik kikeresztelkedtek, vagy kiskoru gyermeküket kikereszteltetik, vagy a kik fiu gyermekeiket nem vezetik be az előírt rítus szerint a zsidó életbe, azok egy fityinget sem kapnak. Így, látod! Ugy-e, hogy így mégis jó volt a számításom, mikor azt mondtam, hogy öten vagyunk?!

Ebben a pillanatban Perl kiejtette kezéből a vízeskancsót, melynek cserepei csörömpölve repültek szerteszét a padlón.

— Mazel tov! — szólta a rokon nevetve.

Az asszony krétafehér lett.

— Ni, milyen ijedős! — kacagott a rokon tovább. — De az Istenért, törülje fel már a padlóról ezt az árvizet! Ugy látom épp valami hivatalnok igyekszik ide. Bizonyára, hogy Lóbnek az örvendetes hirt elmondja, mert az idézésre nem jelenhetett meg.

A rokon eltalálta. Tényleg egy hivatalosolga volt, ki a béna embernek írásban hozta meg az örvendetes esemény híreit.

Futótüzként terjedt el a hír a városban, hogy az öt, többnyire szegénysorsban élő rokon, milyen nagy vagyont örökölt. Senki sem irigyelte az életrevaló emberektől a nagy szerencsét és mindenki meg volt elégedve az örökhagyónak azon intézkedésével, hogy a hitehagyott rokonokat az örökségből kizárta.

VI.

Az esti órákban történt. A nap izgalmai kissé megviselték a beteg ember idegeit, hát a felesége rá-

parancsolt, hogy jókor térjen nyugalomra. Az asszony meg kiment, hogy a külső ajtót bezárja. Amint ezt ép megakarja tenni, hát a félig nyitott ajtón keresztül egy férfi tolakodott be a házba.

— Uram Isten! Ki az? — kiáltott Perl.

— Ne ijedjen meg Teitelbaumné asszonyság — szólalt meg egy előtte ismeretlen hang — bocsánat, hogy ilyen későn háborgatom, de nappali látogatásom feltűnő lenne és mindkettőnk érdeke azt parancsolja, hogy amit férjével közölni akorok, az titok maradjon.

— De kicsoda maga? — kérdezte Teitelbaumné bizonytalan hangon.

(Folytatása következik.)

H I R E K.

Silberstein Salamon rabbi z. ez. 1.!

Lapunk f. évi 1. számában a Nagyváradon elhalálozott gaon Silberstein Salamonra vonatkozólag téves információ alapján oly adatokat közöltünk, amelyek a tényeknek nem felelnek meg, s amelyeket ezennel helyre igazítunk. A megboldogult 1848-ban nem ment katonának, hanem hivatást keresve a hazai hadseregben szolgált. A hazai védelmében való részvételre. A szabadságharc leverése után meg is gyült a szent férfiúnak a baja az abszolutizmus embereivel és csak nagy nehezen sikerült neki az, hogy börtönbe nem vetették, de ezt szerencsésen mégis ki kerülte, úgy hogy az abszolutizmus éveiben is háborítatlanul élhetett szent hivatásának.

Hogy mily tartalmas volt ez az élet, arról tanuskodnak kéziratban hátrahagyott nagy és értékes munkái, melyek valóságos nagy szellemi kincseket rejtenek magukban. Határtalan szerénysége folytán ezek kiadásáról nem gondoskodott. Ugy tudjuk, hogy gyermekei fognak arról gondoskodni, hogy e szellemi hagyatékok napvilágra hozzák. Érdekes e gaon végrendeletének az a passzusa, melyben meghagyja gyermekeinek, hogy semmi körülmények közt neológokkal, vagy olyanokkal, akik csak legtávolabbról is mechállelé sábesz, családi összeköttetésben ne legyenek. — Thé nátschau hakedauschó czerura biertor hachájim.

(K. H.) Fényes esküvő. Fényes és előkelő családiünnep színhelye volt jan. 26. az erdélyi Szászmedgyes, ahová egy kettős ünnep hozta össze az erdélyvidéki zsidótársadalom elitejét. Ugyanis e napon vezette menyegyzet alá a nagyváradai gaon fia Fuchs Dániel, Citron N. tekintélyes hitsorsosunknak kedves és nagyműveltségű leányát, Ilonkát. De ugyanazon időponttal esett össze ama nevezetes időnek huszonhetedik évfordulója is, amelyben nagymesterünk, rábnu hagoaun elfoglalta a nagyváradai főrabbi-széket s amely nem lehet közömbös a magyar zsidóságra nézve sem. A megyesiek nagyszámu küldöttséget menesztettek kiváló fő-rabbink elébe Tövis állomásra, ahol Reich Mór rabbi a deputáció vezetője szívélyes szavakkal üdvözölte az elő-

kelő örömszülőket, akiket aztán lelkes óvációk közepette kísérték a medgyesi lakodalmas házba. A házasságkötést a vőlegény nagynevű apja végezte. A nagyszámu, illusztris vendégseregben ott láttuk a deési, marosludasi, erdőszentgyörgyi, szászrégeni stb. főabbikat, továbbá a nagyváradai hitközség küldöttségét: Schwarcz Antal, Gábel Jakab, Jugreisz Ignác, Weisz J. Miksa Deutsch Benzi, Kohn Dávid urakat és másokat. Este fényes lakomára gyűlt össze a nászsereg, amely igazi, bensőségteljes örömmel, szebbnél-szebb pohárköszöntők kíséretében ünnepelte az új párt. Az elhangzott tiszteletgöndög sorából különösen kiemelkedtek Reich Mór medgyesi, Stern Géza marosludasi és Freund József szászrégeni rabbiaknak szellemes divrétóra kíséretében elmondott beszédei, melyek valóságos „szimcho sel micvó“-vá avatták ezen magasstos ünnepet. A nap másik nem kevésbé kedves jelentőségét Schwarcz Antal ur méltatta, magas szárnyalású beszédében rámutatván azon mély, elpusztíthatatlan hatásra, melyet a nagyváradai fő-rabbi lankadatlan és különböző ágakban kifejtett megbecsülhetetlen tevékenysége során elért. A hitű zsidóság ma fokozottabb mértékben tiszteli a fáradhatatlan vezérben az ősi zsidó szellem nemes érzelmeinek ápolóját és az orthodox eszmék bátor előharcosát. Egyenesen fascimális volt, azonban azon mély hatást keltett, nagyszabású beszéd, melyet e lapok szerkesztője Gábel Jakab ur mondott el, kiemelvén a menyasszony édes apjának napjainkban alig található idealizmusát, mely a földi javakkal megáldott zsidó szülő megszokott szomorú példájával szemben, inkább a szellemi előkelőséget választotta a vagyoni előnyök helyébe. A szép ünnepély alkalmából az ország különböző részeiből körülbelül ötszáz üdvözlőülsörgöny érkezett. Fogadja az új pár s annak szülei a magunk részéről is őszinte és szívélyes mazeltoz kívánatainkat.

Eljegyzés. Benedikt Sámuel, a Benedikt Mór könyvkereskedő cég beltagja Ungvárról, eljegyezte Hirn Márton ur leányát Saroltát, Vácziól.

Hitközségi alkalmazottak nyugdíja.

A közelmúltban széleskörű mozgalom indult meg az iránt, hogy az orth. izr. hitközségi alkalmazottak megélhetése aggkorukra, vagy munkaképtelenné válás esetére is biztosítsák. E célból a vezetőkörök azon fáradoznak, hogy egy országos nyugdíjintézetet szervezenek, amely évtizedes, hosszú, fárasztó és lelkiismeretes munka után számukra, — vagy özvegyeik, árváik számára — legalább a falat kenyert biztosítsa. Sajnos, a valóban emberséges, igazi humanitást szolgáló eszmék — tapasztalat szerint — mindig olomlábakon járnak. Nehezen, lépésről-lépésre tudnak csak tért hódítani. A belőlük kiáradó jótékony melegség csak lassan tudja leolvasztani a közömbösség jéghegyét a publikum szívéből. Annál nagyobb örömmel kell konstatálnunk, hogy az érdeklődés már megmozdult.

A zentai aut. orth. izr. hitközség saját alkalmazottai számára, lokális nyugdíjintézetet szándékozik

alakítani, melynek szabályzatát jóváhagyás végett már felterjesztette a belügyminiszteriumba. Annál dicséretre méltóbb ezen hitközségnek nemes elhatározása, mert nyugdíjintézetét minden idegen támogatás nélkül, csupán saját erejére támaszkodva szándékozik megalapítani oly módon, hogy annak tőkét felerészben az összes tisztviselők fizetésének némi csekély perczentjéből, felerészben pedig a hitközség hozzájárulásából fogják megteremteni. Reméljük, hogy megerősödvé, ezen egyesület egyik legerősebb láncszemét fogja képezni a majdan megalkotandó országos nyugdíjintézetnek.

A miskolci izraelita komaegylet

vasárnap, január 24-én tartotta meg a társasvacsorával egybekötött diszközgyűlését, melyen Dr. Spitzer Sámuel főrabbi az egylet diszelnökéül választott meg. Az ünnepély lefolyásáról a következő tudósítást kaptuk: Este 6¹/₂ órakor nyitotta meg Fürth Jónás egylet elnök a diszközgyűlést a pazarul kivilágított iskolai diszteremben, mire Braver Izrael hitk. jegyző egylet titkár előterjesztette évi jelentését. A közgyűlés a gondosan összeállított, az egylet pénzügyi és vagyoni viszonyait, valamint az egylet működését precizen feltüntető jelentését tudomásul vette, titkárnak az egylet vezetése körül kifejtett buzgó sikerdús működéséért köszönetét és elismerését fejezte ki és elhatározta, hogy a titkári jelentést szóról-szóra jegyzőkönyvben megőrökíti. Ezután felolvastatott az egylet kötelekésbe lépett 74 új tag névsora. Most elnök előterjesztésére, a közgyűlés nagy lelkesedéssel egyhangulag választotta meg dr. Spitzer Sámuel főrabbit az egylet diszelnökéül, az új diszelnököt — kiért egy öttagu küldöttség ment — belépése alkalmával nagy óvációban részesítették és miután egylet elnököt új tisztségében szívből üdvözölte és a diszelnökké történt megválasztásáról szóló okiratot neki átnyújtotta, a főrabbi költői szárnyalású beszédében köszönte meg a kiténtetést. A diszközgyűlés után 300 terítékű közvacsora volt, melynek folyamán dr. Spitzer Sámuel főrabbi, diszelnök gyönyörű beszédében fejtette ki a nemescélú egylet fontos szerepét, serkentvén a tagokat az egylet támogatására. Felköszöntött mondtak még Györi Ödön, dr. Köszegi Armand, dr. Hajnal Dezső. A tagok vidám hangulatban késő éjfélig maradtak együtt, ezen igazán sikerült szüdesz miczvéen.

Zárszámadás. Előttünk fekszik „A miskolci orth. izr. hitközség elnökségének jelentése és zárszámadása az 1908. közigazgatási évről.“

Csinos, szép kis füzet külsejére nézve is De tartalmát tekintve, még szebb. Pedig jórészt csak száraz egyhangu számokból áll. De ezek a számok ékebben beszélnek minden szónál, szebben minden dicséretnél. Mert nemes, humánus, emberséges, szép cselekedetéről tesznek tanuságot.

Megtudjuk belőle, hogy a hitközség „szegényügyi bizottsága“ állandó, rendes haviségély; továbbá tél-, tűzifa-, pászka-segély (utóbbi természetben) és még több-

féle cím alatt 19 252 kor. 72 fillért osztott ki a hitk. szegényei között. Bizonyára sok könnyet száritott fel, sok bánatot enyhített és sok éhező nőt, gyermeket látott el hacsak egy-egy karéj kenyérral is a hitközség jótékony keze nemes adományaival.

Szép összegekről szóló tételeket találunk még olyan kulturális és vallási czélokra fordítva, mint a szegény tanulók könyvei, rituális fürdő, Chevra-Kadisha stb. Részletesen felsorolja még a 32 oldalra terjedő füzet azokat a fontos eseményeket, melyek az 1908. évben a hitközségben történtek, első helyen természetesen mint legfontosabbakat: a régi főrabbi — z. l. — halálát, temetését és az új megválasztását és beiktatását. A kiváló gonddal, lelkiismeretes precizitással megírt füzetet Braver Izrael hitk. jegyző állította össze.

A rákospalotai aut. orth. izr. hitközség „Talmud-Egylete” f. hó 17-én tartotta alakuló közgyűlését. Ungár Gyula szép beszéde után, melyben az egylet alakításának szükségességét és fontosságát esetelte nagyszerű szavakban, következett a tisztikar megválasztása. A tisztségekre következők lettek egyhangulag megválasztva. Elnök Schwarcz Jakab, elnökhelyettes és gondnok: Schwarcz Mór, pénztárnok: Ungár Gyula ellenőr: Kind Éliás, választmányi tagok: Lampel Joachim, Káhn Manó, Gold Salamon, póttagok: Teitelbaum Náthán, Sussman Lipót.

A mátészalkai izr. hitközség e hóban ejtette meg tisztújítását. Meglettek választva: elnökké: Klein Mór, alelnökké: Feldmann Dezső és Weisz Miklós; ellenőr lett: Feldmann Károly, gondnokok: Taub Józ ef és ifj. Weisz Antal, gazda: Róth Adolf, pénztárnok: Flaszter Adolf.

A bátorkeszi izr. hitközség mult héten tartotta meg — a kerületi fiók-hitközségek bevonásával — ez évi közgyűlését. A közgyűlés régi elnökét, Binetter Ignácot, egyhangulag újból megválasztotta és egyben jegyzőkönyvi köszönetet szavazott neki eddigi működéséért. Az előjáróság többi tagjaivá következők lettek megválasztva: alelnök: Wetzler Fülöp, pénztáros: Binetter Jakab. Megemlítendő, hogy az elnök indítványára a közgyűlés a tanítók dotációját, tekintettel a nehéz megélhetési viszonyokra, tetemesen felemelte.

A minimum. Ki nem látta még a cirkuszbán a bohócot, amint az vérben forgó szemekkel, dühösen az inge ujjait feltűri? Visszafojtott lélekzettel lesi ilyenkor a közönség, mint fog ez a porondról minden élő teremtest kilóditani, de nini! jön a Stallmeister, a bohóc egy hatalmasat bukfenyez, talpraáll és egy ártalmatlan legény vigyorog a közönségre. Olvassa azokat a kifakadásokat melyekben az E—g szóvá, és kemény kritika tárgyává teszi, hogy a hitközségi tisztségekre a vallást lábbal tíró egyéneket választanak be, azt hinné a jámbor olvasó, hogy ez most a neológiának a vallás-törvényeket negligáló összes vezérbereinek eltávolítását fogja indítványozni, de ime egy hatalmas buk-

fencz, és vigyorogva állapítja meg, hogy a vallásosságban nincsenek fokozások, hogy ebben demarkacionális vonalat huzni nem lehet, mert az egyéniségek, a lehetőségek és a körülmények szabják meg ma, hogy ki meddig mehet el a vallásosságban. De nehogy valaki azt gondolja, hogy a hosszú czikk hiába íródott, és hogy semmi demarkacionális vonal nincsen, egy bizonyos kvalifikációt állapít meg, amin alul neolog hitközségi tisztséget vállalni nem lehet. És pedig nem azt, hogy teszem, aki a szombatot nyilvánosan megszentelteleníti, ami bölcsseink szerint egyenlő a bálványimádással, vagy aki a vallást még annyira sem respektálja, hogy kóser házat vezetne, óh nem, mert akkor hol vennének neológiában vezérbereket?! Mindössze azt kívánja, hogy az illető gyermekeit ne kereszteltesse ki, ne éljen vegyesházasságban, és gyermekeit Ábrahám (hol a Frankl szó?) szövetségébe vétesse föl. Ez a háromság a minimum, ami neológiában zsidó hitközségi tisztségre kvalifikál. Gratulálunk! *Herczl Sámuel.*

Uj chacham-bási Törökországban.

A hónapok óta tartó szívós, fáradhatatlan agitáció és korteskedés, melyet az „Alliance Israelite Universelle” és pártja a chacham-bási választás érdekében kifejtett, sajnos meghozta a maga gyümölcsét. Január hó 24-én Konstantinápolyban, a török birodalom nagyrabbijává az ő jelöltjüket Haim Nahumot választották meg. Minden igazi, vallásos zsidó, aki ősi hitéhez hiven ragaszkodik, mély aggodalommal és félelemmel tekint ezen embernek hivatalba lépése elé. Mert az új chacham-bási „modern”, „felvilágosodott” ember. Ezt a „modernséget” és „felvilágosodottságot” persze úgy kell érteni, amint azt ami szintén modern és felvilágosodott neolog rabbijaink értik és követik, t. i. hogy a felvilágosodottság alatt vallástalanságot értenek. A vallástalanság náluk a műveltség fokmérője. Képzeltető tehát, hogy ilyen ember kezében, — akinek a török törvények igen sok jogot és hatalmat biztosítanak a vallásélet terén — mennyire van biztosítva a török birodalom vallásos, hithű zsidóinak lelkiismereti szabadsága, szabad vallásgyakorlata, igazi meggyőződése. Pedig itt ezek vannak tulnyomó többségben. Magukra vessenek majd, ha ez az ember, aki indolenciájuk, nemtörődömségük, a politikától való idegenkedésük miatt került följük, intézkedéseivel végig fogja sérteni őket, hitüket, meggyőződésüket ki fogja kaczagni és őket magukat a fanatikusok, bolondok kategóriájába sorozva, ugyanilyen bánásmódban fogja részesíteni. Ebből legalább annyit fognak megtanulni — sajnos a maguk szakállán — hogy a jövőben minden igyekezetüket latba vessék, minden lefolyásukat és hatalmukat felhasználják arra nézve, hogy ebbe a főtisztségbe olyan ember kerüljön, aki hű kifejezője a nép, a többség felfogásának és meggyőződésének.

A főispán a népkonyhában. A zsidó gyermekesereg és a kopott ruhájú didergő proletárok között, akik déltájt sűrű rajokban lepik el a nagyváradi

orth. izr. nőegylet által fentartott népkonyhát, meglepetésszerűen jelent meg jan. hó 25-én hétfőn egy előkelő vendég: bártfai Glatz Antal Biharvármegye és Nagyvárad város főispánja. Éppen akkor robogott a főispán hintója a népkonyha elé, midőn a szegény iskolásgyermekek egy része tolongva igyekezett a népkonyha helyiségébe. A főispán nyugodtan bevárta míg az éhes apró kosztosok bevonultak, aztán belépve mosolyogva, jó kedvvel köszöntötte a népkonyhában jelen volt hölgyeket. A nagyteremben Jungreis Ignácné alelnök fogadta s vezette körül a főispánt, aki meglepetésének adott kifejezést a népkonyha látogatottsága fölött. Aron Salamonné, J. Weisz Mór és Perlesz Józsefné kalauzolták tovább a főispánt. Az emberbaráti szeretetéről ismert főispán őszinte örömmel nézte végig a szegények ebédjét és aztán minden iránt érdeklődve, megtekintette a konyha és pénztárhelyiséget, ahol Kohn Dávidné és Jungreis Antalné fogadták. A főispán 50 koronáért váltott magának ebédjegyet és az ételeket sorra megköszölvé, dicsőően nyilatkozott a humánus intézményről, mely tizennégy éve a nyomorral beköszöntő téli időben jótékony, meleg étellel látja el azon szegény munkás népet és iskolás gyermekeket, kikre nem vár otthon terített asztal. Miután a főispán szívesen elbucszott a választmányi hölgyektől, még egyszer az étkező terembe ment és köszöntötte az apró jóllakott törzsvendégeket, akik hangos éljenzéssel buszultak a főispántól, mire a hosszú fehér padokban kezdetét vette a „bencsolás.” *H—s.*

A hiénák. A hiénák hazájában tudvalevőleg nagyon mélyre kell temetni a holtakat. Mert ez az undok ragadozó előszeretettel keresi fel a temetőket, kikaparja a hullákat és lakmározik belőlük. Szegény Weisz Dánielt, kit neológiában oly nagyon gyűlölnék, mert életében ámitásait és hazudozásait könyörtelenül leleplezte, ugylátszik nem elég mély gödörbe tették. A neolog sajtó legényei ugyanis, az orthodoxia elleni féktelen, tehetetlen dühükben, a hiéna természetét felvéve minduntalan kikaparják holttestet a sírjából és lakmároznak belőle. Válgék e perverz izlésre való lakoma kedves egészségükre. *l—l.*

A József Kir. Herceg Szanatorium Egyesület számára az alábbi hitközségek következő templomi adományokat küldtek be: Hajdudorog 13.40, Eperjes 20.—, Nyitra 13.—, Kőszeg 25.—, Mezőkövesd 25.—, Kolozsvár 41.40, H.—Nádudvar 10.—, Berettyóújfalú 7.—, Sárbogárd 4.44, Ungvár 40.—, Pápa 28.—, Bodrogkeresztúr 5.—, Karád 5.—, Erzsébetfalva 10.—, Boldogasszony 17.—, Gajár 28.50.

Első Leánykihazasító Egylet mint szövetkezet, Gyermek- és életbiztosító-intézet Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapítotott 1863-ban. Folyó évi január havában 1,894.800 korona értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,501.400 korona értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 112.505 korona 81 fillér és az intézet fennállása óta 13.975.461 korona 41 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Szerkesztői üzenetek.

S. S. T. Ujlak Dolgozatát egyik közelebbi számunkban fogjuk közölni. A nyár folyamán küldött elbeszélést, egyelőre nem találtuk fel. A sok irathalmaz között, nagyon bajos a kikeresése, ha alkalomilag kezünk ügyébe kerül, visszaküldjük.

Kra . . S. „Visszaemlékezés” czimű munkáját a jelenlegi formában nem adhatjuk közre. Elbeszélés lehet ugyan költött is, de előfeltétele mindenesetre az, hogy annyira reális és valószínű legyen, miszerint az olvasó ne kételkedhessen, hogy ez tényleg meg is történhetett volna. Az ön elbeszélése a történelmi igazsággal ellentétbe jön, midőn úgy adja elő a történetesekét, mintha csak kényszer eszközök alkalmazása után akart a besorozott honvéd a szabadságharcba vonulni, s hogy az ellenség elől gyáván elfutott. A csaltanoja ugyan jó, de a bevezetést át kell dolgozni, ha az átdolgozáshoz beleegyezését adja, alkalomilag át-íromitjuk. 2. Nem vagyunk felhatalmazva, hogy az illető nevét eláruljuk.

H. H. Szilhasbalhás. Tudunkkal van egy néhány orth. kóser sajtó, de közelebbi czimük ösmeretlen előtűnk, azonkívül pedig mi elvből nem ajánlunk kóser czegeket, a hecseradás a rabbinusi kar feladata. A második kérdésére értesítjük, hogy igenis vannak tőzsdei ügynökök, kik szombat és ünnepnapokon nem dolgoznak.

K. J. Frankfurt. A beküldött fordítás legközelebb meg fog jelenni.

W. A. Biharudvari. A menhely kérdése már egy izben avatott kéz által tárgyalva lett lapunkban. Az ügy annyira fontos, hogy a közeljövőben még visszatérünk erre.

L. S. Vác. Az utóbbi napokban olvastuk a kérdéses pamfletet s miután az abban foglalt sok valótlanság czáfolatát nem mellőzhetjük, nem tehetjük most közzé b. levelét mely csak egy kis epizóddal foglalkozik. Különben ön nem is czáfolja a kis szennyest, hanem azt mondja róluk, hogy műszererek és antiszemiták. Ezt ők nem is tagadják, hanem büszkékednek vele, mi majd ki fogjuk mutatni, hogy ferdítettek és valótlanságokat halmoztak össze.

G. S. Frankfurt. Az előzőt tettük közzé, mert az újabb levél csudálatos módon kezünk alól elveszett, a legújabb szintén megjelenik.

G. V. Várpalota. Kimerítő levelét alkalomadtán felhasználjuk, köszönet a közlésért.

Sch. L. K. K. Szt. M. Mi, magával a fővárosi antisemita sajtóval, sőt még a sokkalta veszélyesebb s magukat zsidó felekezeti lapokként geráló, zsidógyűlölőtől duzzadó szennyesekkel sem foglalkozhatunk eléggé, miként kívánhatja tőlünk, hogy vidéki obskurus lapcskának czáfolatába bocsájtózzunk.

Mordechai. Hát az ön Pegazusát mi lelte, megsántult-e, vagy a most mindgyakrabban a levegőben cirkuló léghajókkal való összeütközési félelemtől már nem is mer felszállani?

G. J. Vámospercs. A vers tartalma is győnge, de technikája még csak az a-b-c-nél sem tart. Prózát azonban talán közölkéte is kaphatnánk Öntől.

M. I. Ungvár. Hát bizony, aki úgy ismeri az Őök viszonyait, a rugókat és a szereplő személyeket, mint ahogy mi már régóta ismerjük azt nem lepi meg az a pamflet. Annak minden sorából az orthodoxia iránti gyűlölet kandikál ki, bármennyire is leplezni akarják ezt. A neveket olvasva ráismerünk azokra a régi firmákra, akik már három évtizeddel ezelőtt az ő chácifuzosokkal egy olyan gaon, kodausch vezádik életet keserített meg, mint amilyen rabbi Chaim Hirsch Manheimer volt z. cz. l. volt.

Ezeknek a hőrcsögöknek nem imponált a világhírű nagy ember aranytiszta jelleme, megmérhetetlen nagy tudása, szent

élete. Kegyeletet nem ismerő módon rontottak neki is, habár támadásai a nagy jellem páncéljától nyom nélkül visszapatantak.

Egészen ugyanazon módon áll az ügy most is. Nyugodni ők nem tudnak De éppen azért, mert ilyeneknek ismerjük nem tartjuk szükségesnek, hogy főmedvényükkel bővebben foglalkozunk, amely hemzseg az árulkodástól s melyben minden sorban az ő tiszta magyarságuk mivoltát fitogtatják. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az irodára vonatkozó valótlán állításait ne rectificáljuk majd.

Pályázati hirdetés.

A nagyváradi izr. szentegyletnél betöltésre kerül az egyesített *tikkári és kórház ellenőri* állás.

Javadalmazás; évi 200 kor. és természetbeni lakás.

Az állás 1909. március elsején elfoglalandó.

Pályázók tartoznak az eddigi működésükről, előéletükről és családi állapotukról tanuskodó bizonyítványokat legkésőbb e hó 15-ig az egyesület elnökségéhez beküldeni.

Nagyvárad, 1909. február 1.

Schwarz Antal
egyleti elnök.

Van szerencsénk a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy az idén is kiváló rabbikapacitások által erre legalkalmasabbnak talált **Pesti Henger-malom**-ban teljesen megbízható-rituális felügyelet alatt

Kimcha-Depiszcha és Semurah-liszt

készítetik.

Megrendelések vagy a **Pesti Henger-malom**-hoz, vagy alulírottakhoz intézendők.

Budapest, 1908. nov.

Az orthodox izr. központi iroda.

"NICHOLSON"

GÉPGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI., VÁCZI-UT 17. SZ.

GYÁRTMÁNYAI:

Álló és fekvő gőzgépek minden nagyságban; különlegesség: gőzgépek szelepes vezényművel, teljesen kényszerjárata nyitással zárással.

Gőzkazánok milder rendszer szerint.

"BREDÁ"-rendszerű vitzisztító készülékek. Teljes gőzmalmok, fűrésztelepek, fatelítőtelepek. Hűtő és jéggyártó berendezések, vágóhídi berendezések

Vashidak és egyéb vasszerkezeti munkák.

Gazdasági gépek: gőzmozdonyok, cséplőgépek, vetőgépek, stb. Félistabil egyhengerű és kompond-lokomobilok ipari célokra.

TECH.FŐNÖK

GROSSMAN SIMON
DR. ILLÉS FOGORVOS

FOGÁK

szájpadlás és gyökéreltávolítás nélkül 4 koronától feljebb 10 évi jótállással. Az általunk készített és a párisi fogorvosi Akadémia kiállításán az aranyérem és díszkereszttel, a pécsi kiállításon az ezüstéremmel kitüntetett fogak rágásra kitűnően használhatók, könnyen megszokhatók, a beszédben semmiféle zavart nem okoznak, szagot, ízt nem kapnak, a szájból ki nem vehetők és a valódi fogakat teljesen pótolják Továbbá aranyhidak és koronák egyedüli speciális készítő

Grossmann Simon
techn. főnök.

Dr. Illés Márton
rendelő fogorvos.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 50. I. emelet 11.

A Royal szállóval szemben, ahol a „Független Magyarország” is van

ÓVÁS! Kérjük a pontos címre ügyelni, mert téves közönségünkben egy hasonló nevű cég létezik, melylyel nem vagyunk azonosak. Ezen cég a Grossmann nevet egy hordártól bérlette, hogy használata által jó hírnevű intézetünket kereső közönséget félrevezesse. Tehát ügyelni a házszámra és emeletre.

Fogorvosi intézet.

Rendelés egész napon át este 8 óráig.

Vasár és ünnepeken is. Szakorvosi rendelés fog- és szájbeteg részére. Fogtömések a leggondosabb kezeléssel. — Speciális fájdalom nélküli fogműtétek. — Régi rossz fogorvosok átalakítása megvárható. — Vidékiek 12 óra alatt kielégíttetnek. — Mérsékelt árak. — Telefon 86—50.

Papek József Bőrönd és Bőráru
Specialista

Budapest, VIII. Rákóczi-ut 15.

Utazási cikkek, bőröndök rendkívül nagy
:: választékban, olcsó szabott árakban. ::

Árjegyzék bérmentve.

Neuwald Illés utódai, VIII., Üllői-ut 48.

MAGYAR ZSIDÓ

ORTH. ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
MEGJELENIK KÉTSZER HAVONTA

□□□□ SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL □□□□

BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 19.

Előfizetési díj: Egész évre 12 korona. Fél évre 6 korona.

□ SZERKESZTIK ÉS A SZERKESZTÉSÉRT FELELŐSEK:

Gábel Jakab és Hartstein Lajos

Hirdetéseket elfogad a kiadóhivatal megállapodás szerint.

Vallásoktatás a középiskolában.

A reális élet több olyan kérdést vet fel hitéletünk körében is, melyeknek megoldása immár a lehető legszükségesebb, amelyek mellett azonban eddigelé kényelmesen elhaladtunk, nem vévén figyelembe azon óriási vérvesztéseket, melyet ezen kérdések el mellőzése az orth. zsidóságnak okoz.

Ezen kérdéseknek legfontosabbika szerintem kétségtelenül a középiskolai ifjuság vallási nevelésének ügye.

Ezzel eddig nagyon könnyen bántunk, sőt talán bántottunk is talán el, azon elvből indulván ki, hogy ezen ifjuság az egyetemre vagy más hasonló pályára kerülve, ugysem lesznek, lehetnek vallásos zsidókká, hagyjuk tehát őket magukra, nem törődve azzal, hogy ekképen világi műveltséggel bíró ifjuságunk tömegesen hagyta el a hitűség zászlaját, hogy ellenségeink hatalmát számával, tudásával és leggyakrabban vagyonával is növelje.

Eme nemtörődömségnek hovatovább szomorú következményei lehetnek. Ime látjuk, hogy orth. hitközségeink idegenkednek attól, hogy akadémiai műveltségű emberek előjáráságaikba beválasszassanak, és azzal azt a színezést nyeri a dolog, mintha az orthodoxia irtózna a kulturától.

Pedig ez az idegenkedés természetes önvédelmet képez. Szomorú tapasztalatok mutatják, hogy ahol a hitközségi vezetésben eme elemek kerülnek túlsúlyra, ott a hit elveszítette uralmát, ott már csak névleges az orthodoxia. Az ilyen, hála Istennek, még nem nagy számú hitközségekre mutat aztán rá az ellentábor, hogy ime ilyen meg amolyan vallástalan ez, vagy amaz orthodox hitközség is.

Ennek így tovább mennie nem szabad! Ma már számolnunk kell ama körülménnyel, hogy orth. ifjuságunk közül is sok ezerre megy azoknak a száma, akik a középiskolákat látogatják, és ha itt nem nyerik meg azt a vallási alapot, amely őket éppen a hitűség katonáivá avathassa,

martalékává lesznek a vallási nihilizmusnak, holott pedig szüleik, hozzátartozóik még a vallásosság hű táborához tartoznak. Szent kötelességünk ezen ifjakra gondolni, kötelességünk a tagadás szellemétől őket megmenteni, amely téren bizony semmit sem tettünk. Ifjuságunk ama része, amelyben még él zsidó érzés, az nem az illetékes vezetés alá esik, hanem a cionista téveszmék által behálózva jóhiszeműleg bár azt hiszi, hogy a nációjánálizmus hirdetésével vallási kötelemeiknek eleget tesznek. Ettől a tévhitől pedig mentse meg Izrael Istene a mi ifjuságunkat.

Legfőbb feladat e tekintetben hitközségeinkre és hitoktatóinkra hárul. A hitközség szellemi vezérei, a rabbik győzzék meg a szülőket arról, hogy fiaiknak a középiskolákba való járatása, nem menti fel őket ama kötelesség alól, hogy gyermekeiknek szilárd vallási alapot adjanak és gondoskodjanak arról, hogy a világi műveltség megszerzése mellett ne essenek az atheizmus karjai közé. A rabbi kötelessége az, hogy a hitoktatót úgy vallásossága mint buzgólkodása terén éber szemmel ellenőrizze, nehogy a hitoktató meglegedjék a törvény által kiszabott nyomorúságos heti 2 órai magyarázattal és felelettel, hanem tartsa szemmel növendékeinek vallási viselkedését, ellenőrizze szüntelen vallási cselekedeteiket, hogy így a vallási élet gyakorlatához zsenge korban hozzászokván, azt meglelt korukban is megtartsák.

A hitközségi élet vezetésétől pedig tartsák távol nemcsak azokat, akik saját személyökre nézve vallási kifogás alá esnek, hanem az olyan szülőket is, akik tanuló-gyermekeiket a vallástalan élet mezején megtürik.

Az orthodox izraelita központi irodájának is vannak e tekintetben feladatai. Eszközölje ki ugyanis a közoktatási kormánytól, hogy a vallás tanításra szánt órák száma felemeltesse. Szükséges továbbá, hogy megszűnjék az az ábuzus, hogy orthodox szülők gyermekei a másik zsidó felekezet hittanárához még évközben